vitraag vigyaan

# અનન્ય પરિવર્તન

January 2016, Mumbai • Volume 6 • Issue 1



અહો ! અહો ! શ્રી સદ્‌ગુરુ, કરૂણાસિંધુ અપાર;
આ પામર પર પ્રભૂ કર્યો, અહો ! અહો ! ઉપકાર.






# Shree Raj Educational Centre, School Annual Day Celebration - 3rd January 2016

















# અનુક્રમણિકા


પ્રાર્થનામૃત ..... ૩

પત્રોની પાંખે ..... ૪

જ્ઞાન સાગર ..... ૬

पूज्यश्री की अमृतवाणी ..... ૧૦

The Master's Voice ..... ૧૪

પ્રશ્નોત્તરી ..... ૧૮

સદ્‌ભાવના યાત્રા ..... ૧૯

કાર્તિક પૂર્ણિમા મહોત્સવની ઉજવણી ..... ૨૩

RIYF-Shibir ..... ૨૬

જૈન ધર્મનો પગથાર ..... ૨૭

मुमुक्षु की कलम से ..... ૨૯

RIYF ..... ૩૨

एक प्रेरणात्मक सत्य कथा ..... ૩૩

Shree Raj Medical Centre ..... ૩૫

Health To Happiness ..... ૩૭

Relationships ..... ૩૮

प्रेरक प्रसंग ..... ૪૦

The Reader's Forum ..... ૪૧

Tasty Bites ..... ૪૩

તત્ત્વ પહેલી ..... ૪૪

Laughter is the Best Medicine .... ૪૫

Forthcoming Events ..... ૪૬

From Us... to You ..... ૪૭

Sponsorship ..... ૪૮

સમયનું ચક્ર જોતજોતામાં પસાર થતું જાય છે. વર્ષ ૨૦૧૫ની પૂર્ણાહુતિ થઈ અને આપણે સહુએ વર્ષ ૨૦૧૬ને અત્યંત ઉત્સાહ અને ઉમંગથી વધાવી લીધો. સમયના પરિવર્તનને આપણે એ અપેક્ષાએ વિચારીએ કે, પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનીની હાજરીમાં આપણે હવે સમય માત્રનો પ્રમાદ ન કરતાં, આપણા પુરુષાર્થને વેગવાન બનાવીએ. આજથી જ સંકલ્પ કરી લઈએ અને રીસર્ચ સેન્ટર માટે આપણા ૫ વર્ષના યોગદાનનો નિશ્ચય કરીએ.

અતિશય વ્યસ્ત એવા આપણા જીવનમાં આપણી 'પ્રાયોરીટી' શું છે? શું હોવી જોઈએ? ઘરબાર, સગા-સંબંધી, ધનસંપત્તિ કે પછી આત્મા અને આત્મપ્રાપ્ત સદ્‌ગુરુ! જ્યારે આત્મ પ્રાપ્ત સદ્‌ગુરુને પ્રાયોરીટી અપાઈ જાય ત્યારે કોઈ ભવમાં જે પરિણામ નથી પ્રાપ્ત થયુ, એવા અકલ્પ્ય સુખની - શાંતિની અનુભુતિ થાય છે. સંસારની બંધનરૂપ આસક્તિઓ ક્રમશઃ છૂટતી જાય છે. દોષ દ્રષ્ટિ હટી જઈ જગતના સહુ જીવો પ્રત્યે નિર્મળ, નિષ્કામ પ્રેમ વહ્યા કરે છે; આ છે વિશ્વ પ્રેમ.

વર્ષ ૨૦૧૬ના નૂતન પ્રકાશની સાથે આપણે સહુ પણ આપણા મોહના પડળોને ટાળી, જાગૃતિપૂર્વકનો આત્મપ્રકાશ તરફ વધવાનો પુરુષાર્થ આદરીએ. સ્વચ્છંદને ટાળી, જ્ઞાનસાગરમાં ડૂબકી લગાવીએ અને પ્રેમસમાધિથી આત્મસમાધિ સુધીની મંઝિલ સર કરીએ.

નૂતન વર્ષના નૂતન પ્રભાતે 'અનન્ય પરિવર્તન'ની સમગ્ર ટીમ તરફથી આપ સહુને....



# પત્રોની પાંખે

*નિજ ભાવોને વ્યક્ત કરતા પરમાર્થિક પ્રશ્નોનાં નિરાકરણ માટે પરમ પૂજ્ય શ્રી પ્રેમઆચાર્યજી સંબોધિત લખાયેલા જુદા જુદા મુમુક્ષુઓના પત્રોનાં જવાબમાં તેઓશ્રીના ઉત્તર રૂપી પત્રોની આ શૃંખલામાં તેમની નિષ્કારણ કરુણા અને પ્રેમસ્વરૂપ સહજ સ્વભાવના દર્શન થયા વગર રહેતા નથી. ચર્મચક્ષુથી વંચાતા એમના ગુજરાતી ભાષાના સાદા સીધા લાગતા શબ્દોને જો આત્મચક્ષુથી ઉકેલવામાં આવે તો અપરંપાર એવું આત્મત્વ ભરેલું દૃષ્ટિગોચર થયા વગર નથી રહેતું અને દંગ બની આશ્ચર્યચકિત થઈ ''અહો ! અહો ! શ્રી સદ્‌ગુરુ, કરુણાસિંધુ અપાર; આ પામર પર પ્રભુ કર્યો, અહો ! અહો ! ઉપકાર.'' એ પરમ કૃપાળુ દેવનાં વચનો જીવ વેદ્યા વગર નથી રહી શકતો.*

ધર્માનુરાગી બહેન,

તમારા બન્નેનો પત્ર મળ્યો બહારગામ હોવાથી મોડો વાંચ્યો, અને પછી ફરી આજે પત્ર હાથમાં આવતાં જવાબ લખું છું. સમય મળે ત્યારે અવારનવાર બહેનને મલતા રહેશો અને તેમના ભક્ત હૃદયને ઓળખશો. પરમાર્થમાર્ગમાં હૃદયની સરળતા, નિખાલસતા, અનન્ય પ્રેમભક્તિ જેટલી કાર્યકારી થાય છે તેટલી બીજી થતી નથી. આટલાં અને આવા ગુણોના વિચાર કરતાં વિશેષ પ્રજ્ઞા પ્રગટે છે.

''શ્રી સોભાગ પ્રત્યે'' વાંચન કરતાં હૃદયમાં અવશ્ય એવો ભાવ રાખશો કે જે કંઈ સોભાગભાઈને પ્રાપ્ત થયું તે મને પ્રાપ્ત થાઓ. વળી તે વાંચન કરી થોડી વખત ચિંતન - મનન કરવું કે જે સમજાઈ જાય છે તે પણ વિશેષ વિશેષ પ્રકારે સમજવાનું છે. ''હે પ્રભુ વિશેષ સમજાવો'' તેમ વિનંતી કર્યા કરવાની. તેમજ જ્યાં જ્યાંથી સમજવાનું થાય, ભોળાભાવે પૂછ્યા કરવું અને સમજવા પ્રયત્ન કર્યા કરવો.

**આત્મા જે પદાર્થને :** આત્મા નામનો પદાર્થ છે, ખરેખર તે અસ્તિત્વમાં રહેલો પદાર્થ છે, ન સમજાયું હોય તો પણ તે એક પદાર્થ છે. (જ્ઞાનીના આશ્રયે જરૂર જાણવા અને અનુભવવા યોગ્ય છે.)

**તીર્થંકરે કહ્યો છે :** સર્વજ્ઞએ આત્મા નામના પદાર્થને જોઈ જાણી, અનુભવી તે જ સ્વરૂપે સ્થિતિ કરી અત્યંત પ્રત્યક્ષપણે સર્વ ભેદે, પ્રકારે જાણી જેવો જાણ્યો તેવો વચન દ્વારા જણાવ્યો. (જે જાણીએ તેના અનંતના ભાગે વાણી દ્વારા કહી શકાય તે નિયમ છે. જે લક્ષમાં રાખશો.)

**તે જ પદાર્થની તેજ સ્વરૂપે :** સર્વજ્ઞ ભગવાને વાણી દ્વારા આત્મા જણાવ્યો.

**પ્રતીતિ થાય :** જે મૂળ પદાર્થના અનંતમાં ભાગે જાણ્યો, અને જેમ બિન્દુમાં સિંધુ સમાય તેમ અનંતમાં અંશે જે જાણ્યું તે ચિંતન, મનન, વિચારાદિ કરી તે (આત્મા નામના પદાર્થને) ઓળખવામાં બાધા કરનાર, વિષય - કષાયાદિ, અસંયમ, અવ્રતાદિ, તે દૂર કરી આત્માને સ્પષ્ટપણે જાણીએ. જે પ્રકારે સર્વજ્ઞએ જાણ્યો તે જ પ્રકારે જાણીએ. કોઈપણ પ્રકારની ભ્રાંતિ, અણસમજણ, ગેરસમજણ વગર જાણીએ અને બુદ્ધિથી પર થઈને જાણીએ તે પ્રતીતિ. શ્રદ્ધા એકાદ ભવની હોઈ શકે. ક્યારેક બળવાનપણે દલીલ થયે શ્રદ્ધા તૂટી જાય, ફરી જાય અને એવી શ્રદ્ધા થાય જે આ ભવ કે ભવોભવ તૂટે નહીં, ફરે નહીં તેને પ્રતીતિ કહીએ.

(ક્રમ છે : માન્યતા, વિશ્વાસ, શ્રદ્ધા, પ્રતીતિ, અનુભવ, પ્રાપ્તિ)

**તે જ પરિણામે આત્મા સાક્ષાત ભાસે:** જે અત્યંત બળવાન શ્રદ્ધારૂપ પ્રતીતિ થઈ, પછી અનુભવે કરી

આત્મા જાણી, જેવો આત્મા છે તે સ્વરૂપે રહેવું, તે પરિણામ પામી જવું. સર્વ વિભાવથી રહિત આત્મા છે. સંકલ્પ - વિકલ્પથી રહિત, માત્ર જ્ઞાતા - દ્રષ્ટા આત્મા છે. તેજ પ્રમાણે વર્તતા તે પરિણામ પામી જવું અને તેવું અનુભવ્યા કરવું તે ભાસવું.

**ત્યારે તે પરમાર્થ સમ્યકત્વઃ** આજે ઉપર જણાવ્યું તેવો આત્મા અનુભવમાં આવવો તે શુદ્ધ સમ્યકત્વ છે; આત્માનો સાક્ષાત્કાર છે, સેલ્ફ રીયલાઈઝેશન છે, શુદ્ધ સમકિત છે એવું સ્વરૂપ જેને ભાસ્યું છે, તેવા પુરુષને વિશે નિષ્કામ શ્રદ્ધા છે જેને, તે પુરુષને બીજરૂચિ સમ્યકત્વ છે.

જે ઉપર જણાવ્યું તેવો આત્માનો અનુભવ જે પુરુષને (જે આત્માને, સ્ત્રીપણું હોઈ શકે) છે, તેવા આત્મજ્ઞાની પુરુષ ઉપર જેને શ્રદ્ધા છે, જે એમ સમજે છે આ સાચા જ્ઞાની છે, તેમને મોક્ષમાર્ગની જાણકારી છે, તેમની આજ્ઞાએ અવશ્ય મોક્ષ છે, તેને બીજ - રૂચી સમ્યકત્વ છે.

**બીજઃ** મૂળ, જે શ્રદ્ધા આજે છે, તે બળવાન થઈ, પ્રતીતિરૂપ થઈ અવશ્ય મોક્ષ કરાવશે અને સમકિત પ્રાપ્તિ કરાવશે. માટે સમકિતનું, આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિનું બીજ જ્ઞાનીપુરુષની શ્રદ્ધા છે.

**રૂચી :** ગમ્યાજ કરવું. ક્યારે પણ અણગમો ન આવે, અંતરના ઉલ્લાસિત પરિણામે થાય તે રૂચી. બીજ પ્રત્યે રૂચી એવું સમકિત અને આવી શ્રદ્ધા પછી તે પુરુષની નિષ્કામ ભક્તિ અબાધાએ પ્રાપ્ત થાય એવા ગુણો જે જીવમાં હોય તે જીવ માર્ગાનુસારી હોય. વીતરાગ ભગવાનના માર્ગને અનુસરનાર તે માર્ગ - અનુસારી. વિશેષમાં જેને માર્ગ પ્રાપ્ત થઈ ગયો છે એવા જ્ઞાની પુરુષ પ્રત્યે શ્રદ્ધા રૂપ (બીજરૂચી સમ્યકત્વ) સમકિત અને તેવા જ્ઞાનીની નિષ્કામ ભક્તિ અને ભક્તિને બાધા કરનાર, એવા પરિગ્રહાદિ (આરંભ - પરિગ્રહ), અસત્સંગ, અસત્ પ્રસંગો, સમાગમ આદિથી કંટાળી એક માત્ર મોક્ષની અભિલાષા અને પ્રાપ્તિ માટે જ્ઞાનીની ભક્તિ, પ્રેમભક્તિ તે માર્ગાનુસારી.

આત્માને ઓળખવો શી રીતે ? પ્રશ્નનો જવાબ ઉપરના લખાણમાં આવી જાય છે. વિચારશો અને ફરી જણાવશો તો ફરી લખીશ. સંકોચ વગર, ક્ષોભ વગર જ્યાંથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય પુરુષાર્થ કર્યા જ કરવો.

આત્માના છ પદનો પત્ર છે તે સમયાનુસાર વાંચી વિચારશો (પત્રાંક ૪૯૩). શ્રી આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રમાં આત્માના છ પદની શિષ્યની શંકા અને ગુરુનું સમાધાન છે તે સમયાનુસાર વાંચી વિચારશો. શ્રી સોભાગ પ્રત્યે પુરું થયે જણાવીશ શું વાંચવું ? દરમિયાન જે ગૌણપણે કંઈ વાંચો તે બરાબર છે. તેવા વાંચનની ના નથી.

મનોવ્યાપાર વિશે કંઈ જણાવવા યોગ્ય હોય તો જણાવવું. આપણે ભગવાનના થઈ ગયા, તેનો આશ્રય અને શરણ સ્વીકાર્યું, પછી આપણી જવાબદારી, દેવું, બધાની જવાબદારી પ્રભુની છે. એમ સમજી સંબંધિત જીવોના ક્લેશના કારણ ન થાય તે રીતે સાચા મનથી વર્તવા પ્રયત્ન કરવો અને બને તેટલું સમભાવમાં રહેવા પ્રયત્ન કરવો, તે ઉદયમાં આવેલા કર્મના ક્ષયનો અને નવા ન બંધાવાનો ઉપાય છે.

'જ્યારે આપણું ધારેલ કંઈ જ ન થાય ત્યારે સહનશીલતા ધારણ કરવી તે શ્રેષ્ઠ ઉપાય છે', તેમ પરમ કૃપાળુ દેવના વચનનો આશય છે.

સરળ હૃદય શ્રી ભાઈ,

આપના પત્રો મળ્યા છે, જવાબ લખવામાં ઢીલ થઈ તો ક્ષમા કરશો. આપને જે કંઈ વાંચવા આપેલ છે તેનાથી સારું લાગે છે. જાણી આનંદ. શ્રીમદ્નું ચરિત્ર થોડો થોડો સમય કાઢી જરૂર વાંચશો, વિચારશો. મારું જે કંઈ તમને આપેલ છે તે પરમ કૃપાળુ દેવનું જ છે. માટે જેમ તેમની વિશેષ અંતરંગથી ઓળખાણ થાય તે જ કર્તવ્ય છે. મનુષ્યપણું પામીને તેને સાર્થક કરવાનું છે, જે આત્મજ્ઞાન વગર સંભવ નથી. માટે ગમે તે રીતે આત્મા ઓળખવાનો પુરુષાર્થ તે જ મનુષ્યભવનું સફળપણું જાણશો. મંત્રરૂપે તમે કોઈ વાક્ય બોલો છો ? મને સ્મૃતિ નથી તેથી પૂછું છું જણાવશો.

વંદન. ◆



# ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય

*સત્પુરુષને જ્યારે મળીએ છીએ ત્યારે નિશ્ચય થઈ જવો જોઈએ કે એ જ્ઞાનીપુરુષ છે, આત્માને ઓળખે છે, મારે આત્માને ઓળખવો છે. એમના પ્રત્યે અનહદ એવી પ્રેમભક્તિ ઉત્પન્ન થવી જોઈએ. જ્ઞાની પ્રત્યે પ્રેમ કરતાં કરતાં એમના આત્માના ગુણો ઓળખાય એ સમ્યક્‌જ્ઞાન કહેવાય; એમના પ્રત્યે મારી ભક્તિ બહુજ સાચી છે, આવો જે ભાવ છે, એનું બીજું નામ તો શ્રદ્ધા છે. ગુરુ વિશે જેટલી ઊંડી શ્રદ્ધા હોય તે આત્માનું દર્શન, સમ્યકદર્શન થયું.*

## ભગવાનની ભક્તિનું સ્વરૂપ

જ્યારે પ્રેમ અને શ્રદ્ધાની પવિત્ર જોડી બહારથી બંધનકારક આસક્તિને ક્રમપૂર્વક તોડીને શુદ્ધતા પ્રત્યે જાય છે. અથવા બીજા શબ્દોમાં જ્યારે પ્રેમ ઉજ્જવળ તથા નિર્મળ થતો જાય છે તથા શ્રદ્ધા તેની સાથે સાથે રહી બળ આપી એકાગ્રપણે પ્રવર્તે છે, ત્યારે ''પ્રેમસમાધિ'' આવે છે.

સત્પુરુષ પ્રત્યે જેમ વિશેષ વિશેષ પ્રેમ થાય આત્માથી એમના આત્મા પ્રત્યે ફીલીંગ થાય ત્યારે પૂર્વે કોઈ ભવમાં ન અનુભવેલો હોય એવા આનંદનો, સુખનો, શાંતિનો વારંવાર અનુભવ થયા કરે. તે વખતે પ્રિયજન જેના પ્રત્યે તીવ્ર એવો આસક્તિ ભાવ હતો, તે કંઈક કહે તો એમ જ કહેશું કે પાંચ, પંદર મિનિટ પછી આવું છું. તો પ્રાયોરીટી પ્રિયજન કરતાં સત્પુરુષ પ્રત્યે થઈ ગઈ. આસક્તિભાવ,

વાસના એ બધા ઉપર જબરજસ્ત અસર થાય છે અને કોઈ ભવમાં જે રીઝલ્ટ નથી મળેલા એ આવા જ્ઞાનીપુરુષની ભક્તિથી એ બધા દોષો દૂર થાય છે અથવા દોષ પ્રત્યે લક્ષ જ નથી જતો, સત્પુરુષના ગુણો પ્રત્યે લક્ષ રહે છે.

સંસારની બંધનરૂપ આસક્તિઓ ક્રમશઃ આગળ પાછળ છૂટતી જાય છે. ક્રમશઃ જ્યારે કહીએ છીએ ત્યારે પંદર ભવોનો ક્રમ લેવાનો, એક ભવનો નહીં. આ ભવમાં ન થતું હોય તો કાયર થઈને ધર્મ નથી કરવો એવો ભાવ ન આવવો જોઈએ. બે પાંચ ભવે ચોક્કસ બધા દોષો વશમાં આવશે અને આ ભવમાં ખબર પડશે કે એમાં મંદતા થઈ છે.

સંસારમાં જ્યારે પ્રેમ કરીએ છીએ ત્યારે જેને પ્રેમ કરીએ છીએ એની પાસેથી કંઈક અપેક્ષા રાખીએ છીએ; હું તને આટલો પ્રેમ કરું છું અને તું આટલું મારું કામ ન કરે? હું આટલો પ્રેમ કરું અને તું બીજાને પ્રેમ કરે? આ પ્રેમ નથી, વાસના કે રાગ છે. ઉજ્જવળ અને નિર્મળ પ્રેમ તો એ છે કે સત્પુરુષ પાસે કોઈ જાતની અપેક્ષા ન કરવી, એ ગમે તેમ વર્તે તો પણ એમનાં પ્રત્યે પ્રેમ કર્યા વગર છુટકો જ નથી.

**નિશ્ચય સમકિતનો અર્થ એમ નથી થતો કે આપણે ભગવાન થઈ ગયા; નિશ્ચય સમકિતનો અર્થ એ છે કે હવે સાચા અર્થની અંદર આત્માનો વિકાસ કર્યા કરવાનો છે.**

દોષ દ્રષ્ટિ જ્યાંથી હટી જાય તો એ નિર્મળ, નિષ્કામ પ્રેમ છે. એ ગમે તેમ વર્તે તોયે પ્રેમ કરતાં આવડી જાય તો જગતનાં બધાં જીવો ગમે તેમ વર્તે તો પણ પ્રેમ રહ્યા કરે, આ વિશ્વ પ્રેમ છે. સામી વ્યક્તિ ગમે તેટલી મીસબીહેવ કરે, સંસારની ભાષામાં કહીએ કે પવિત્રતા તોડીને બેવફા થાય અને કોઈ અસર આપણને ન થાય તો પછી રાગ દ્વેષ અત્યંત ઓછા થયા એમ કહી શકાય.

ગુરુની કૃપાથી મારા કેટલાં બધાં દોષો ટળી ગયા એમ કરતાં ૨-૫-૭ વાર પ્રેમસમાધિમાં જ્યાં ઊંડા ઉતરાય ત્યાં આત્મસમાધિ લાગી જાય. આ સંસાર આખો એંઠવત છે અથવા સ્વપ્ન સમાન છે. સત્ એ જ મારું સ્વરૂપ છે; જે સ્વરૂપનો અનુભવ, એનો અત્યંત એવો આનંદ, ઉલ્લાસ જ્યાં પ્રગટ થાય છે ત્યાં આત્મસમાધિ લાગે છે. આ આત્મસમાધિ એ નિશ્ચય સમકિત છે એટલે આત્માના સાક્ષાત અનુભવવાળું આ સમકિત છે. પહેલું વ્યવહાર સમકિત, જ્ઞાનીપુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ, શ્રદ્ધા અને અર્પણતા એટલે કે એમના જ્ઞાન પ્રત્યે, એમના આત્મા પ્રત્યે અને ત્યાર પછી આપણને સાક્ષાત અનુભવ થાય તો પ્રેમ સમાધિ લાગે અને થોડા વખતમાં આત્મસમાધિ લાગે એ નિશ્ચય સમકિત કહેવાય.

નિશ્ચય સમકિતનો અર્થ એમ નથી થતો કે આપણે ભગવાન થઈ ગયા; નિશ્ચય સમકિતનો અર્થ એ છે કે હવે સાચા અર્થની અંદર આત્માનો વિકાસ કર્યા કરવાનો છે. આત્માને આગળ વધારવાનો પુરુષાર્થ કરતાં કરતાં ક્યારેક પૂર્વ ભવોના અનેક અશુભ એવા કર્મનો ઉદય સામે આવશે ત્યારે ધ્રુજી જવાય અને લાગે કે આ શું? આત્માની દશા આવી થઈ ગયા પછી હજીયે મારું પ્રર્વતન આટલા ગુસ્સામાં થાય છે? હજીયે મને આવું માન આવી ગયું? હજીયે મારામાં આવા દોષ આવી ગયા? તો એ જગ્યાએ ગભરાવવાની જરૂર નથી; ગમે તેવા ભયંકર કર્મો આગળ પાછળ હાજર થાય ત્યારે સમતા ભાવે સહન કર્યા સિવાય ઉપાય નથી જ. આત્મજ્ઞાન, શુદ્ધ સમકિતની પ્રાપ્તિ એટલે સાક્ષાત્કાર થઈ જાય એટલે ધી એન્ડ નથી પણ જસ્ટ એની શરૂઆત છે.

'સહજ આત્મ સ્વરૂપ પરમગુરુ' - આત્મા જેમ જેમ સહજ થતો જશે, એટલે સંસારના રાગ દ્વેષ મંદ થતાં જશે ત્યારે બીજા લોકો જે રીતે વર્તે છે એના કારણે પહેલા જે રીએક્શન આપતા હતા એ રીએક્શન આપવાનું જો બંધ થઈ ગયું તો સહજ અને જેટલું રીએક્શન આવે છે તો કૃત્રિમ છે, સહજ નથી.

પ્રેમની માત્રા જ્યારે વધતી જાય ત્યારે બીજી વ્યક્તિના ગમે તેવા દોષોની અસર આપણને થતી નથી એ સ્થિતપ્રજ્ઞતા,

શાંતિ, સૌમ્યતા, સમતાભાવ જે શબ્દ વાપરીએ આવી જાય છે. એક આત્માનો લક્ષ રહ્યા કરતો હોય અને બીજી કોઈ વસ્તુ ડીસ્ટર્બ ન કરતી હોય તો આત્મસમાધિ જ છે, આત્માએ સમાધિમાં જવાની જરૂર નથી.

**'પ્રેમ સમાધિ' એટલે ભગવાનરૂપ સત્પુરુષના અથવા બોધસ્વરૂપ શ્રી ગુરુના સતત સુખરૂપ સ્મરણથી ઉત્પન્ન થતી એકાગ્રતા અને ધ્યાનાવસ્થા.**

આ પ્રેમસમાધિ શું છે ? તો ભગવાનસ્વરૂપ સદ્‌ગુરુના ગુણોનો વિચાર કરતાં કરતાં ઊંડા ઉતરતા જવાનું અને એનાજ વિચારમાં ઉંડા ઉતરી જઈએ અને બીજા કોઈ વિચાર ન આવતા હોય તો એ પ્રેમસમાધિ છે, એના સુખરૂપ સ્મરણથી ઉત્પન્ન થતી એકાગ્રતા અને ધ્યાનાવસ્થા છે.

**ભગવાનસ્વરૂપ સદ્‌ગુરુના ગુણોનો વિચાર કરતાં કરતાં ઊંડા ઉતરતા જવાનું અને એનાજ વિચારમાં ઉંડા ઉતરી જઈએ અને બીજા કોઈ વિચાર ન આવતા હોય તો એ પ્રેમસમાધિ છે.**

**પછી એકાગ્ર સ્મરણરૂપ તે ધ્યાનાવસ્થા ટકી રહે તો તેના ફળરૂપે આનંદપ્રદ શૂન્યતા જન્મ પામે છે. આ અનુભવ અદ્‌ભુતતા સર્જવા સમર્થ થાય છે, એટલે કોઈ અતિ શુભ , સુભગ અને ધન્ય પળે સ્વાત્માનુભૂતિ અર્થાત્ નિશ્ચય સમકિત અથવા સમ્યકદર્શન થાય છે.**

આવી પ્રેમસમાધિમાં જો ૨,૫,૧૦,૧૫ મિનિટ ટકી શકાય અને એ પુરુષના ગુણો સિવાય બીજા કોઈ વિચાર ન હોય તો મન પોતાની મેળે ઓટોમેટીકલી શાંત થઈ જાય, નિર્વિચાર દશા, એટલા પુરતી નિર્વિકલ્પ દશા જીવને ઉત્પન્ન થાય. એ જ્યારે ઉત્પન્ન થાય કોઈ ભવમાં અનુભવ ન કરેલો હોય એવો શાંતિ અને આનંદનો અલૌકિક અદ્‌ભુત અનુભવ ચોક્કસ થાય.

એ સમકિત છે, આત્માનો અનુભવ છે. એ અનુભવ બે મિનિટ, પાંચ મિનિટ હોય અને બાકીના ત્રેવીસ કલાક અને પંચાવન મિનિટ પાછા સંસારની અંદર રગદોળાશું કારણ કે પૂર્વ કર્મ છોડવાના નથી, એ વખતે વીર્યને બળવાન કરવાનું છે કે ગમે તેવા કર્મો હોય, એ કર્મો ભોગવતાં રોઈ પડાતું હોય, રાડો પડાતી હોય પણ અંદરમાંથી લક્ષ રહે, ''હું આત્મા છું, આ કર્મોને જવા દેવાના છે'', હવે કર્મની સાથે કંઈ મારામારી નહીં, એટલે કે નિમિત્તને હવે દોષ નહીં આપું. એ નિમિત્ત પછી કોઈપણ હોય, સાસુ હોય, પાર્ટનર હોય, દુશ્મન હોય કે પછી બાપનો કે દીકરાનો ખૂની હોય તો પણ માફ. આ બધા બળવાન નિમિત્તો આપણને ધ્રુજાવવા માટે આપણાં જ કરેલા કર્મના ઉદયથી હાજર થાય છે, થવાના છે, આટલી તૈયારી હોય તો ચોક્કસ એ કલ્યાણનું કારણ થાશે અને આત્માનુભૂતિ એટલે કે નિશ્ચય સમકિત અથવા સમ્યકદર્શન થાય છે.

**આ સમ્યક્‌દર્શનના પ્રભાવથી વ્યવહારથી ગણાતું સમ્યક્‌જ્ઞાન નિશ્ચય સમ્યક્‌જ્ઞાન થઈ જાય છે. બન્નેની નિશ્ચયથી ઉત્પત્તિ એક જ સમયે છે. આમ પ્રેમ અને શ્રદ્ધા, સમ્યક્‌જ્ઞાન - દર્શનની સાથે સંબંધિત છે એટલે તેમની વચ્ચે સામ્યતા છે એ આથી સ્પષ્ટ સમજાશે.**

પ્રેમ અને શ્રદ્ધા શાસ્ત્રની અંદર કહેલા સમ્યક્ જ્ઞાન અને સમ્યક્ દર્શનમાં કોઈ ફરક નથી એ હવે સમજાણું હશે. ગમે તેટલા શાસ્ત્રો વાંચવામાં આવે, કે ગમે તેટલા વ્રત, તપ કરવામાં આવે આ જે સચોટ ઉપાય છે એ જીવ પોતે પોતાની મેળે કોઈ ભવમાં સમજી ન શકે. આ મોસ્ટ પ્રેક્ટીકલ અને સાયન્ટીફીક એવો માર્ગ છે.

**હવે સમજવાનું રહ્યું તે ભક્તિમાં સમાવેશ પામતો ત્રીજો ભાવ અર્પણતા છે. સત્પુરુષમાં પ્રેમ અને શ્રદ્ધા ઉપજી**

**વિકસ્યા પછી તેમના પ્રત્યે જે કંઈ પોતાનું માનવામાં આવતું હતું તે સર્વસ્વ શ્રી ગુરુદેવના પવિત્ર ખોળામાં સમર્પણ કરવાનું, આત્મભાવે થતું કાર્ય શરૂ થાય છે અને પૂર્ણતા તરફ જાય છે.**

સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્દર્શન એ સમજાણું હવે ત્રીજો ભાવ છે અર્પણતા. જેમ જેમ બળવાન એવો પ્રેમ, શ્રદ્ધા થાય અને એ પ્રેમની પ્રતીતિ મળી ચુકી હોય, આજ સાચું છે, ત્યાર પછી અર્પણતાનો ભાવ ચોક્કસ ઉત્પન્ન થાય છે. અહીં અર્પણતાનો અર્થ એ થાય છે કે એમની જે ઈચ્છા છે, એ ઈચ્છાએ મારે વર્તવું છે, મારી ઈચ્છાએ કાંઈ નથી કરવું. એટલે કે સત્પુરુષને જે ગમે એ મારે કરવું છે અને એમને તો એજ ગમવાનું છે જે જીવના કલ્યાણનું કારણ છે.

**અર્પણતાનો અર્થ એ થાય છે કે સત્પુરુષની જે ઈચ્છા છે, એ ઈચ્છાએ મારે વર્તવું છે, મારી ઈચ્છાએ કાંઈ નથી કરવું. એટલે કે એમને જે ગમે એ મારે કરવું છે અને એમને તો એજ ગમવાનું છે જે જીવના કલ્યાણનું કારણ છે.**

જીવને જ્યારે લાગે છે કે અનાદિકાળથી અત્યાર સુધી જે આત્મા પ્રાપ્ત થયો ન હતો, થાય એવો વિશ્વાસ માત્ર પણ ન હતો, એવો આત્મા હવે અનુભવમાં આવે છે, ત્યારે અંતરથી થાય, અહો! અહો! શ્રી સદ્ગુરુ, કરુણાસિંધુ અપાર! આપે કંઈપણ લીધા વિના સહજપણે આત્મા આપી દીધો; આત્માથી સૌ હીન. હવે અમારી પાસે આત્માથી વિશેષ એવું છે જ શું કે જે તમને આપીએ, તો પણ એવા ભાવ છે કે મારું જે છે એ બધું તમારું. અર્પણતા જ્યારે કહીએ છીએ ત્યારે પોતાનું જે કાંઈ છે એ બધું સમર્પણ સદ્ગુરુને થઈ જાય છે, મારું કાઈ નથી. હવે ઘરબાર, સગાસંબંધી, પત્ની-બાળકો, જાહોજલાલી, ધનસંપત્તિ વિગેરે જે પોતાનું માનવામાં આવતું હતું એ બધું એને આપી દીધું અને સાચા અર્થમાં અર્પણતા થઈ. તો પોતાનું કાંઈ ન રહ્યું ને? અનંતકાળથી પરિભ્રમણનું કારણ તો એક જ છે ને? પરપદાર્થને મારાપણે માન્યા છે. ધન, વૈભવ, સંપત્તિ અથવા તો સંસારના પ્રિયજનો, એ મારા છે, એ જ તો પરિભ્રમણનું કારણ છે. જ્યારે આવી અર્પણતા થાય છે તો મારું બધુ તમને આપી દીધું, મારું તો કાંઈ નથી તો કેટલા સહજપણે અહમભાવ અને મમત્વભાવ, જે અનાદિકાળથી જતાં નથી એ આવા કારણથી સહજમાત્રમાં જાય છે. સંસારમાં કંઈપણ વસ્તુ જતી હોય કે નુકસાન થતું હોય અને ભયંકર દુઃખ લાગે અથવા કંઈક પ્રાપ્ત થતું હોય તો હર્ષ જે અખંડપણે ચાલ્યા કરતાં, એ હવે આવી અર્પણતા કર્યા પછી હર્ષ, શોક, રાગ, દ્વેષ પોતાની મેળે ઓછા થયાં. હવે ગુરુને બધું આપી દીધું, પણ ગુરુ એને અડે પણ નહીં; હવે ગુરુનું છે માટે ધ્યાન વધારે રાખવાનું છે. એટલે પદાર્થનું કાંઈ નુકસાન થાતું નથી, એ સારું થતું જાય છે પણ રાગ અને દ્વેષ જુદી રીતે ક્ષય થતાં જાય છે. જ્યારે અર્પણતા થાય છે અને સંસારના કોઈપણ પદાર્થ માત્રથી હર્ષ કે શોક જીવને ન થાય અને સમાનભાવમાં રહે, એને જ તો ચારિત્ર કહેવાય! વિચારી જુઓ. આત્મા પોતે રાગ-દ્વેષ અને પરભાવમાં ન રહેતાં સ્વભાવમાં રહેવાનો પ્રયત્ન કરે અને પોતાના શાંત સ્વભાવમાં રહે એ જ તો ચારિત્ર છે. આ જ એક મોક્ષનો માર્ગ છે; પ્રેમ, શ્રદ્ધા અને અર્પણતા એટલે ભક્તિ.

* ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય .... લેખક : શ્રી ભોગીલાલ ગીરધરલાલ શેઠ

**નોંધ :** પૂજ્યશ્રીના 'ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય'ના વિવેચનોનું આ સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ અનન્ય પરિવર્તનના તંત્રી વિભાગ દ્વારા આવરવામાં આવ્યું છે.

# स्वच्छंद

*परमार्थ में दूसरे के मंतव्य को महत्व न देना, दुसरे के अंतर आशय को नहीं समझना, समझने का प्रयत्न भी नहीं करना और अपनी ही मान्यता की पुष्टि करते रहना उसका नाम 'स्वच्छंद' है।*

*बहुत गंभीरता से ज्ञानी पुरुष के अंतर आशय को समझना या समझने का प्रयत्न करना वह स्वच्छंद निरोध है और स्वच्छंद टालने का यह एक ही उपाय है।*

ज्ञानी पुरुष की मान्यता हो जाने के बाद, उनके प्रति दो - पाँच - दस वर्षो के बाद भी शंका हो सकती है। जीव ज्ञानी की क्रिया या वचन के अर्थ स्वयं अपने आप करता रहेगा.. तो निश्चित शंका होगी ही कि ज्ञानी ऐसी वर्तना कैसे कर सकते हैं? फिर वह किसी दूसरे से बात करेगा। ज्ञानी की इस तरह की वर्तना बिलकुल गलत लगती है। दूसरा व्यक्ति उसी कक्षा का है, उसके भी मन में ऐसी शंका होगी ही। वह तुरंत कहेगा, ''मुझे भी ऐसी शंका होती है।'' इस तरह बात करते करते बहुत लोगों के दिल में ऐसी शंका स्थापित हो जाती है।

कृपालु देव कहते है कि, ''जब जब किसी भी वचन पर, वर्तन पर ऐसी शंका हो तो जो लिखने वाला, या वर्तन करने वाला है वही एकमात्र ऐसा व्यक्ति है जो उसका समाधान कर सकता है। ज्ञानी ने कौन से द्रष्टिकोण से या किस कारण से ऐसा लिखा है, ऐसा वर्तन किया है, यह दूसरा कोई भी यथार्थ रुप से नहीं जान सकता। इसलिये आपस में गुपचुप बातें होगी तो शंका का निवारण होगा ही नहीं। और पूरी जिंदगी यह शंका चलती रहेगी।

एक त्रिकाली सिद्धांत ऐसा है कि अगर आपने किसी वस्तु के बारे में एक मान्यता बना रखी हो, कि ये गलत ही है तो फिर आपको बार बार ऐसी प्रतीति मिलती रहेगी जो आपकी मान्यता को बलवान करे।

एक त्रिकाली सिद्धांत ऐसा है कि अगर आपने किसी वस्तु के बारे में एक मान्यता बना रखी हो, कि ये गलत ही है तो फिर आपको बार बार ऐसी प्रतीति मिलती रहेगी जो आपकी मान्यता को बलवान करे।

स्पष्ट उदाहरण दें तो आज बहुत लोगों को यह शंका है कि पन्द्रह वर्ष पहले पूज्य पप्पाजी की आत्मिक दशा बहुत अच्छी थी पर अब पहले जैसा परमार्थ नहीं करते, परम कृपालु देव के धर्म को भूलकर अब उनका ज्यादा समय बाह्य क्रिया में ही जाता है। बहुत से संतपुरुष, जैनो के आचार्य और दूसरे धर्म के मुख्य पुरुष उन्हें पर्सनली मिलते हैं। अब सा-नी-

सा कहें या आश्रम की दूसरी गतिविधियाँ कहे उन सब पर ज्यादा ध्यान देते है और परमार्थ भूल गये हैं। ऐसी शंका आज आप लोगों में से भी बहुतो को हो सकती है। जब तक शंका का समाधान ना हो, अकल्याण का ही कारण है। शंका का समाधान जो व्यक्ति यह क्रिया कर रहा हे, वही यथार्थ रूप से कर सकता है।

"जो आत्मा के कल्याण में काम आये, वह ज्ञान है; बाकी सब अज्ञान है।" ज्ञान का उपयोग स्वयं को जानने में करे और आत्मा की पहचान हो, तो आत्मा की जितनी अनुभूति हो उतने ब्रह्मांण्ड के रहस्य खुलतें जाये।

परम कृपालु देव की कितनी अद्‌भुत दशा थी, यह आज एक सौ दस वर्षो बाद हम सब जान रहे हैं, पर परम कृपालु देव जब हाजिर थे, तब बड़े बड़े आचार्य और खूब बुद्धिशाली लोग उन्हें पहचान नहीं सके थे। और कृपालु देव १०० टका गलत व्यक्ति हैं, यह मानकर ज्यादा व्यक्ति उनके परिचय में नहीं आ सके। कृपालु देव आत्मज्ञानी है ऐसा बहुत लोग उस समय नहीं जान पाये। जब कृपालु देव के लिये ऐसा था, तो आज अगर हमारे लिये हो तो कौन सी बड़ी बात है!!

"एवा मूल ज्ञानादि पामवा रे,
अने जवा अनादि बंध,

उपदेश सद्‌गुरु नो पामवो रे,
टाळी स्वच्छंद ने प्रतिबंध।"

मूलभूत अथवा ओरीजीनल या १०० टका सच्चा ज्ञान, उसे मूलभूत ज्ञान कहते हैं। आज संसार में बहुत सारे लोग अलग अलग टेक्नोलोजी के एक्सपर्ट हैं। बड़े बड़े वकील हैं, डॉक्टर हैं, डाक्टरों में अलग अलग स्पेशीयालीटी हैं। उन्हें देख कर सब कहते हैं – कैसा ज्ञान है!! पर तीर्थंकर संसार के ऐसे सब ज्ञान को अज्ञान कहते हैं। वे कहते हैं – "जो आत्मा के कल्याण में काम आये, वह ज्ञान है; बाकी सब अज्ञान है।" मूलभूत यथार्थ ज्ञान के प्राप्त होने पर, सब ज्ञान आ जाता है। पूरे विश्व के अनेक रहस्य जान सकते हैं। मूलभूत ज्ञान संपूर्ण रुप से प्राप्त हो जाये तो उसको केवल ज्ञान कहते हैं। केवलज्ञान – सर्वज्ञता है, यह आत्मा का गुण है।

जो हम अनुभव से जानते हैं उतना हमारा ज्ञान है। यहाँ ज्ञान का उपयोग पर पदार्थ को जानने में ही करते हैं। यही ज्ञान का उपयोग स्वयं को जानने में करे और आत्मा की पहचान हो, तो आत्मा की जितनी अनुभूति हो उतने ब्रह्मांण्ड के रहस्य खुलतें जाये।

ज्ञान हमारे पास निश्चित है। एक छोटा बालक भी अपनी माँ को, अपने पिता को पहचानता है, अपने खिलौने को पहचानता है। ज्ञान का जहाँ उपयोग होना चाहिये, उस जगह में ना होकर संसार की क्षुद्र जड़ वस्तुओं के प्रति हो रहा है। आत्मा के अस्तित्व के ज्ञान की बात कहें तो 'आत्मा है यह तो जानते हैं, पर मैं ही आत्मा हूँ ऐसा माननेवाले बहुत कम हैं।'

आत्मा है, मैं आत्मा हूँ। स्त्री–पुत्र, माँ–बाप आदि मेरे नहीं हैं। व्यवहार से बोलने के लिये बोलते हैं पर हृदय की गहराई सें यह सब बातें महेसुस होनी चाहीये। जितने भी आज खून के संबंध है, वे सब मेरे अपने पूर्व में किये गये कर्मो के फल हैं। अगर विचार करें तो माँ–बाप के कंट्रोल में नहीं है कि लड़का होगा या लड़की होगी या जो बच्चा आयेगा वो कैसा होगा? ठीक उसी तरह जन्म लेने वाले बच्चे को भी पता नहीं होता कि, कैसे माँ–बाप मिलेंगे। इसी तरह भाई–बहन अदि में भी कोई किसी को पहले से जानता नहीं। कर्म के उदय के अनुसार एकत्रित होते हैं। और यह मेरा भाई, यह मेरी बहन, ये मेरे पति तथा ये मेरी पत्नी... ऐसे अनेक भवों के संस्कार के कारण जहाँ मिले वहाँ प्रेम शुरू हो जाता है।

स्त्री – पुत्र आदि मेरे नहीं – 'मै आत्मा हूँ' 'मैं आत्मा हूँ'। परम आत्मा होने की मुझमें योग्यता है

इस ज्ञान में सब ज्ञान और संसार की सब टेक्नोलोजी समा जाती है। गहरा चिंतन मनन करने से महसूस होगा कि जो कुछ इस देह के संबंध में है, और आत्मा के संबंध में यह देह है, यह सब कर्म के उदय का फल है। 'मैं ही आत्मा हूँ और ये जो सगे संबंधी या ऋणानुबंधी है, ये कर्म के उदय से हैं।' बस इतना ज्ञान हृदय की गहराई से हो जाये तो निश्चित अंदर में मूल मार्ग की शुरुवात है। इस भव के कुछ वर्षो में यह प्रतीति जरूर आती है। परंतु ज्यादातर लोगों को विश्वास ही नहीं आता क्याँकि ऐसे वचन सुने तो अनेक बार हैं, पूर्व के जन्मों में भी सुने हैं, पर हृदय में गहराई से स्थापित नहीं किये हैं। इसलिये परिणाम नहीं मिलता।

'मैं ही आत्मा हूँ और ये जो सगे संबंधी या ऋणानुबंधी हैं, ये कर्म के उदय से हैं। बस इतना ज्ञान हृदय की गहराई से हो जाये तो निश्चित अंदर में मूल मार्ग की शुरुवात है।

इस भव में तीर्थंकरों के कहे हुए वचन-सिद्धांत किस तरह मेरे अनुभव में आये और यह समझ हो जाये तो मूल मार्ग की शुरूवात हो गई। हृदय में गहराई से यह स्थापित हो गया तो बाकी का काम आत्मा स्वयं अपने आप करेगी ही। जैसे घर के नौकर को बराबर ट्रेनिंग दे दें तो फिर रोज कहना नहीं पड़ता। समय पर सब कार्य बराबर हो जाते हैं, वेसे ही आत्मा को यह एक समझ देनी है, फिर काम अपने आप होता जायेगा। जहाँ जहाँ नजर पड़े वहाँ यह कर्म का उदय है। इससे छुटना है। भागना नहीं है। प्रेम से जैसे महेमान को करतें हैं वैसे उसे बाय बाय करना है। वह कर्म चाहे स्त्री हो, पुत्र हो या और कोइ हो, चाहे बुरा व्यवहार भी करता हो तो भी हमें उसके साथ शुभ रुप से वर्तन करके उस कर्म से छुटना है।

आत्मा अजर, अमर, अविनाशी किस तरह है ये अनुभव से जानना है। आत्मा अजर है मतलब आत्मा पुराना नहीं होता। आत्मा अमर है मतलब आत्मा की मृत्यु नहीं होती और अविनाशी है मतलब बिना संयोग के उत्पत्ति है। एक एक शब्द पर विचार होना चाहिये और निश्चित रुपसे उन पर प्रयोग होना चाहिए। शरीर बुढ़ा होता है, पुराना होता है, जर्जरीत होता है पर इस शरीर में रही हुई जो आत्मा है उसकी इच्छाएँ जो २५ वर्ष, ५० वर्ष, ६० वर्ष या ७० वर्ष में थी वो इच्छाएँ वैसी की वैसी ताजी हैं। मैं यह भोग लूं, मैं यह भोग लूं, मैं यह भोग लूं। और जर्जरीत देह से जब भोग नहीं पाते तो कैसा दुःख होता है यह किसी वृद्ध से पूछो? अंतरंग में दुःख होता है क्योंकि आत्मा जर्जरीत नहीं होती, वह तो वैसी की वैसी युवा है। और भोग नहीं पाते तो भोगने के भाव रहते ही है, उम्र चाहे जो हो।

आत्मा एक भावात्मक पदार्थ है। भाव कर सकती है। अतः भाव में कभी कमी नहीं होती। उम्र चाहे जो हो, चाहे बिस्तर पर पड़े हों और खड़े भी नहीं हो सकते हों। 'मैं आत्मा हूँ' यह मान कर फिर आत्मा के एक एक गुणों पर विचार करना है। विचार करते करते यह समझने का प्रयास करना है कि तीर्थंकरो ने जो आत्मा के गुण कहे हैं और मैं आत्मा हूँ तो वो गुण मुझमें होने ही चाहिये। बस इस तरह चिंतन करना है। यदि मनुष्य भव सफल करना हो तो इसमें बहुत सारे शास्त्रो की जरूरत नहीं रहती। सिर्फ एक सत्पुरुष के प्रति अद्‌भुत भक्ति होनी चाहिये और ऐसा होने पर जहाँ शंका होती है वहाँ निश्चित उसका निराकरण होता है और निश्चित रूप से उस पर प्रयोग होना चाहिये। इससे सहज मोक्ष का और क्या मार्ग हो सकता है?

पर अभी तो यह सब विस्तृत हो गया है। सिर्फ अनेक प्रकार की, समझ के बिना क्रियायें हो रही हैं। क्रियायें अत्यंत जरूरी है पर समझ के साथ।

आत्मा किस तरह कर्ता भोक्ता है वह भी समझना है। जो जो क्रिया आत्मा करता है, उसका कर्ता आत्मा कहलाता है। जो पदार्थ कर्ता है उसे कर्म चिपकते

(लगते) हैं और वो कर्म फल देते है। तब अच्छा या बूरा कर्म फल हो वह भोगना ही पड़ता है। और जब कर्म भोगते हैं तो नया कर्म बंधता ही है। आत्मा का कर्तापना किस तरह है? भोक्तापना किस तरह है? इसकी सच्ची समझ नहीं होने के कारण अनादिकाल से आज तक भटक रहे हैं। तो क्या इन दो बातों पर ६-१२ महिने हम विचार नहीं कर सकते? अनेक लोगो से पूछें, अलग अलग पुस्तक से पढ़े और फिर सबका समन्वय करके देखें तो कर्तापना इस तरह समझ रहा हूँ यह लगेगा। फिर अकर्तापना का अभ्यास करें। उसके बाद परिणाम आता है और अगर नहीं आता तो कोई ऐसा पुरुष मिल जाये जो दो पाँच वाक्यों में समझा दे। फिर उस पर अभ्यास करें।

**'मैं आत्मा हूँ' यह मान कर फिर आत्मा के एक एक गुणों पर विचार करना है। विचार करते करते यह समझने का प्रयास करना है कि तीर्थंकरो ने जो आत्मा के गुण कहे हैं और मैं आत्मा हूँ तो वो गुण मुझमें होने हीं चाहिये। बस इस तरह चिंतन करना है।**

पर आज तक सीखे नहीं क्योंकि किसी ने स्पष्ट समझाया नहीं की महावीर का धर्म वैज्ञानिक है। उनके एक एक वाक्यों की बराबर तुलना करके जो समझने का प्रयास करे तो निश्चित अनुभव से उसको जान सकते है।

आत्मा किस तरह कर्ता भोकता है, जिससे कर्म बंधन होता है? और किस प्रकार से आत्मा कर्ता - भोक्ता नहीं है, जिससे कर्म बंधन नहीं होता? मोक्ष अर्थात् आत्मा की कर्मो से मुक्ति और उसके सही उपाय।

यह सब मूल ज्ञान है। फिर नव तत्व याने जीव - अजीव मतलब चेतन व जड़, पाप-पूण्य, आश्रव याने किस तरह कर्म आकर आत्मा पर लगते हैं, संवर याने किस तरह कर्म आत्मा में लगने से रुकते हैं, निर्जरा याने किस तरह पूर्व में बाँधे हुए कर्म, जो सत्ता में पड़े हैं उन्हे उदय में आने से पहले या फल देनें से पहले छेद डालना अथवा ऐसे कर्मो को किस तरह क्षय करना की वो उदय में आकर फल ना दे सके। मतलब (शुभ-अशुभ) ऐसा कोई नियम नहीं है कि बाँधे हुए कर्मो को भोगना ही पडेगा। कर्म लगने के बाद बंध होता है, हजारों लाखों वर्षो तक यह आत्मा कर्म के बंधन में रहेता है और बंधन से छूटने के बाद मुक्त दशा या मोक्ष की प्राप्ति कैसे होती है? यह समझ आती है। इस तरह नौ तत्व हुए। इस जगत में छः द्रव्य है।

हमारी बात चल रही है मूल ज्ञान की। मूल ज्ञान को जानना ही आत्मा का ज्ञान है। मूल ज्ञान याने आत्मा सर्व कर्मो से रहित हो। कर्म का दूसरा नाम है संसार के भाव। अनंता कर्म आत्मा पर लगे हुए हैं तो उसका अर्थ हुआ हजारों वर्षो से जो जो भाव हमने किये हैं, वे भाव कर्म के रुप में हम पर लगे हैं। इस तरह कर्म का दूसरा नाम अनेक भवों में किये गये शुभ अशुभ भाव हुआ जो हम पर चिपके हुए हैं।

आत्मा के मूलभूत ज्ञान के लिये जो पढ़ा या सुना हुआ है उस पर कितना गहरा विचार हो सकता है, यह अत्यंत जरूरी है।

**ॐ शांतिः शांतिः शांतिः**

---

**नोंधः** पूज्यश्री के 'स्वच्छंद' के विवेचन का यह संक्षिप्त स्वरूप अनन्य परिवर्तन के संपादक विभाग द्वारा लिखा गया है।

## SHRIMAD RAJCHANDRA VACHANAAMRUT

# Patrank 54

*(Continued from last issue)*

***We learned in the last issue that .....***

**** Path to Moksh is not dual. All the Souls who have achieved Mokshin past, in the form of ultimate peace, have all achieved through one path only, presently too are achievingby that path only and in future too, shall achieve by that path only. There are no disagreements in that path, no unscrupulousness, no intoxication, no unity and diversity, no agreeable – non agreeable. It is uncomplicated, it is Samadhi leading, it is unwavering and is naturally peaceful. At all times, it exists and without deciphering which, none has attained moksh in past, no one does in present and none will, in future.***

*** Shree Jin has prescribed thousands of practices and has delivered thousands of preaching, all for this path only and these practices and preaching serve their purpose only if these are adopted to attain the path and forsaking the path if adopted, these are futile.**

*..... and continue herein below with .....*

*** Shree Krishna will achieve the final destination, by embarking upon the same path as Shree Mahavir did. Shree Mahavir achieved the final destination, by embarking upon the same path as Shree Krishna will do. No matter where, no matter in which time period, no matter at which level, no matter what the circumstances – only upon embarking The Path will the endless, transcendental happiness of divine, eternal true state will be experienced. It is possible to embark upon The Path everywhere. In absence of right content, *'Bhavya'* have failed to embark upon The Path, will fail and are failing.**

The Path by embarking upon which Shree Mahavir attained *Moksh*, will also be embraced by Shree Krishna to attain the same. Only when one concludes own goal to be to reach the 'highway' to

*Moksh*, does it become all beneficial for him and upon experiencing the divine happiness, one is able to infer that he has embarked upon The Path to *Moksh* – the same path as Shree Mahavir had tread upon.

*Bhavya* – the most eligible to attain *Moksh* are also stuck. Till when?! Till they get a *Aatma-prapt Sadguru*. Only when the competent beings avow a Sadguru can they achieve *Moksh*. Such Path is ever available.

Becoming devoid of raag, *dweshand agyaan* is the only Path. *Aatma* is free of *agyaan* and *dehaadhyaas* (false attribution in the matter of the body). So, who or in which manner we worship is of lesser consequence. One only needs to ask "Are my kashay reducing? Have my vishay diminished? Do I perceive materialistic attractions as worthless? Do I experience myself as *Aatma?* During *dhyaan-samadhi*, do Iexperience *atindriya* (transcendental – independent of senses) happiness even for a few seconds? All these only, confirm this to be the Path to *Moksh.* All 24 *Tirthankaras* had tread upon this Path and at all times, those who will tread will do so devoid of *raag, dwesh* and *agyaan.*

If it were possible to overcome *raag, dwesh* and *agyaan* on own, he would have attained *Moksh*, an infinite time ago. Attaining *Moksh* can never be possible without the harbourage, counsel and guidance of an *Aatma-prapt Sadguru.*

For all times, past, present and future, The Path to *Moksh* remains the same. What then is the need for so many different rituals and preachings? –a question that can logically arise, in many.

Today, there are various segments and divisions, even among Jains. Which is the true one and which to follow to attain *Moksh*? All these rituals, all these preachings are not religion in itself. One should be focussed and resolve that these are practical tools or means for religion, which one uses to reach the goal - to attain *Moksh*. Just as people are doing various businesses or activities for one aim - to earn likewise for the various rituals and preachings to ultimately attain *Moksh.*

Firstly, the awareness that "I am a *Aatma*" is *Gyaan*. Then, 100% conviction that "I am *Aatma*", "I am *Aatma*" yields such experience which gives complete confidence or *Darshan.* After the experience, *shanti, anand* and *sukh* flow when *Aatma* is in it's pristine state. To be able to sustain and remain in such state is *Charitra* of *Aatma*. Thus, uniformity in the results of *gyaan, darshan* and *charitra* is The Path to *Moksh,* which has always been and will always remain the same.

Thus, uniformity in the results of *gyaan, darshan* and *charitra* is The Path to *Moksh*, which has always been and will always remain the same.

The various rituals offered by Bhagwan Mahavir are the multi options – to bring about the grandeur of *Aatma*. There are infinite types of beings, eachwith infinite types of

*karm*. Due to such *karm*, each is afflicted with different beliefs, different mindsets and different natures. Those which results in cleansing *Aatma* of all these afflictions only, are successful ritual, else, they are failures.

Those which results in cleansing *Aatma* of all these afflictions only, are successful ritual, else, they are failures.

This way, the path tread upon by Bhagwan Mahavir will be the one that will be tread upon by Shree Krishna. Amount of efforts cannot be different, if end result in both cases is *Moksh*. Without perceiving the goal, if one copies the act, that would be being's own folly.

*** Forsaking *allmatbhed* (varying opinions) in respect of religion and remaining focussed, The Path to be researched with *Samyak Yog*, is this only. Thinkers or preachers giving weightage to acceptable non-acceptable, unity and diversity or truth and falsehood –would (to a lesser extent) have a larger time span left to attain *Moksh* as compared to a researcher who has arrived at the door steps of The Path.**

When one comes in contact with a *Aatm-praapt Gyaani* and wholeheartedly surrenders by way of thoughts, speech and deed which is accepted by *Gyaani*, that is *Samyak* (right, appropriate) *Yog*. Just a *darshan* or a blessing from such *Gyani* is not *Samyak Yog*.

*Gyaan, Darshan* and *Charitra* – all should concur. The use of all means should ultimately be for the progressive awakening of *Aatma*. After the awareness "I am *Aatma*", such experience in form *Darshan* must occur.

Varying opinions are found to exist in Jainism. *"Digamber"* way is the only way for *Moksh* or that idol worship only can yield *Moksh*. All what we do is right and all else is wrong. These are the different or varying opinions. We prefer this way and our goal is to attain *Moksh* by following this way is the right approach.

Being unaware of Sat (Truth), due to the prevailing *Agyaan*, one believes *Sat* to be *Asat* (untruth) and *Asat* to be *Sat*. Due to prevailing varying opinions and in trying to establish them, the journey to *Moksh* gets elongated. If one were focussed on the goal, varying opinions about different sects or rituals cannot remain.

When the goal is to realize, to experience and to remain within *Aatma*, one would be focussed on own *Aatma*, totally unmindful of what the others do.

Over a period of time, we find our lifestyle to have changed. Likewise, for the change in religious activities. For those who are focussed to avail of the means for *Aatma*, *Moksh* is very close.

*** What more to say? The Path lies in *Aatma*. *Aatm-prapt Purush – Nirgranth Aatma* – when he finds deserving and bestows *Aatmatv* – gives opportunity, only then will get achieved, only then will get The Path, only then will the varying opinions disappear.**

Anot so intelligent being without a very inquisitive mind, who is unable to follow the path preached by Mahavir on his own may feel confused. He should understand that The Path is within *Aatma* and if he is able to find, *Aatma* will find The Path to *Moksh*.

How to find *Aatma?*

*Nirgranth Aatma,* one who has severed all ties bonds or complexes relating to *raag*, *dwesh* and *agyaan*, when sees your deservedness and bestows your *Aatma* to you and your *Aatma* will get such *uday* as a result of which varying opinions will get dissolved, The Path to *Moksh* will be available and only then will he experience true peace and contentment.

*** No one has attained *Moksh*, keeping their *matbhed* intact. Those who have extinguished their *matbhed* by thoughtfulness have gained *antarvrutti* (deep *Aatmic* insights) and have progressively attained permanent *Moksh*, are doing so and in future too, will do so.**

In absence of contradictions, when mind is at peace and bodily acts are happening spontaneously, there is a tremendous extinguishment of *karm.*

When *matbhed* are present, all 24 hours the thoughts "I am right; they are wrong; I should prove to them how I only am right and how they are wrong"continue in the mind.The higher the capabilities, higher is the level of conflicts in mind. Being afflicted with such *vibhav* (opposite to calm *bhaav*) constantly, how can *Moksh* be attained? The state of being devoid of *vibhaav* is conducive to *Moksh*. *Matbhed* is tremendous *vibhaav*.

The causes of all *matbhed* should be examined in light of right knowledge. Whether or not the other person accepts my views, how does it affect my *Aatma*? It is my *Aatma* who should understand. There is no need to prove to anyone that I am right. Why to bother so much with worldly beings that do not understand or accept *Aatma* or are nowhere near the path? Simply ask own *Aatma* "what do you have to do?" Desisting from thinking about others automatically dissolves all *matbhed.*

When all *vikalp* get removed, the mind is devoid of conflicts and is calm. Without any external factor to draw it's attention, the only place to ponder upon for the mind would be upon own self – *Aatma*. Since infinite times, the mind which had remained wandering outside, when focuses upon *Aatma*, is bound to realize that the peace and happiness, known never before, is found. Now, I do not need to wander out. Thus, gains *antarvrutti*. *Moksh* with the body is by way of *nivrutti* (extinguishment) of *karm* and after leaving the body, in *Siddhalaya*, actual eternal *Moksh*. This is the only true path.

**Aum Shanti: Shanti: Shanti**

---

**Note:** This translated and edited version of Pujya Prem Acharayji's Discourse is done by the Editorial Team of Ananya Parivartan

**Q. હવે સમજાય છે માત્ર ક્રિયા કરવાથી કાંઈ ફાયદો નથી, છતાં પણ એ ક્રિયાની આદતથી છૂટવાનો પુરુષાર્થ નિષ્ફળ થાય છે ?**

હવે સમજાય છે.... ? ના, હજીયે નથી સમજાતું કે માત્ર ક્રિયા કરવાથી કાંઈ ફાયદો નથી. નિયમ તો એ છે કે આ સંસારની અંદર કોઈપણ પદાર્થ ક્રિયા કર્યા વગરનો હોઈ ન શકે. પરમ કૃપાળુ દેવના છ પદના પત્રમાં આપેલું છે, આખા જગતના બધા જ પદાર્થો અર્થક્રિયાસંપન્ન છે. જડ અને ચેતન બન્ને અર્થક્રિયાસંપન્ન છે એટલે અંતરંગની અંદર કાંઈને કાંઈ ક્રિયા આ જગતના બધાજ પદાર્થો કરે છે. જે કાંઈ ક્રિયા થાય તે સફળ છે, ફળ સહિત છે અને એનું ફળ મળે તે માટે ધર્મની જે કાંઈ ક્રિયા કરીએ છીએ તે ૧૦૦ ટકા શુભ ફળ આપનારી છે. અહીંયા બેઠા છે એમાના કોઈએ આજ પછી ધર્મની કોઈ ક્રિયાની અવગણના, અશાતના નહીં કરવાની; જે ક્રિયા કરતા હતા એ નિષ્ફળ છે એ કોઈ નહીં બોલતા પરંતુ ક્રિયાનું ફળ શું જોઈએ એ મને ખબર નહોતી. એનું ફળ શું મળવું જોઈએ ? તો આત્મજ્ઞાન, સમકિતની પ્રાપ્તિ. ધર્મની કોઈ ક્રિયા કરું છું એના ફળરૂપે મને સમકિતનું કારણ થાય તો કયા ભાવથી આ ક્રિયા કરવી યે લક્ષ રહેવો જોઈયે. ક્રિયા બધી જ સફળ છે પણ ક્રિયાનું ફળ મને શું જોઈએ એ તમને ખબર ન હોય તો ફળ ક્યાંથી મળે ? ક્રિયાની આદતથી છૂટવાનો પુરુષાર્થ નિષ્ફળ થાય છે તો શુભ ક્રિયા ચોક્કસ કરો પણ સાથે સાથે જ્ઞાનીના આશ્રયે મોક્ષનું કારણ કેવી રીતે થાય તે વિચારો.

**Q. પત્રાંક ૪૫૪માં એમ કહે છે કે ''જેની કેડનો ભંગ થયો છે, તેનું પ્રાયે બધું બળ પરિક્ષીણપણાને ભજે છે.''**

પરિક્ષીણપણાને એટલે પૂરેપૂરું નાશ થઈ ગયું છે. જેની કેડ ભાંગી ગઈ છે એ જીવ ઊભો ન રહી શકે, વાંકો વળીને ચાલે. જે કંઈ શક્તિઓ છે એ બધી પૂરેપૂરી ક્ષીણ થઈ જાય એટલે પૂરેપૂરી ખતમ થઈ ગઈ છે. પછી સરખામણી કરી છે ''જેને જ્ઞાનીપુરુષના વચનરૂપ લાકડીનો પ્રહાર થયો છે તે પુરુષને વિશે તે પ્રકારે સંસાર સંબંધી બળ હોય છે, એમ તીર્થંકર કહે છે.'' જ્ઞાનીપુરુષને મળ્યા પછી એમનો જે બોધ છે એ બોધ જીવે જેટલો પચાવેલો છે એ જીવની કે શિષ્યની શક્તિ છે; તો સત્શ્રુતનું અવલંબન, ચિંતન, મનન અથવા ઊંડાણથી સમજણ એ જીવની અથવા શિષ્યની મહાન શક્તિ છે. હવે અહીંયા જેમ કમર તૂટી ગઈ હોય તો પરિક્ષીણપણાને પામે છે એવી રીતે સત્પુરુષના વચનરૂપ લાકડી લાગી હોય અને કાંઈ અસર ન થઈ હોય તો કેડ ભાંગી છે એમ કહેવાય. જ્ઞાનીપુરુષના વચન મળ્યા પછી પરિણામ આ પ્રમાણે આવવું જોઈએ, દશા વધવી જોઈએ અને વધે નહીં તો જેમ લાકડી મારે અને કેડ તૂટી જાય એવી રીતે જ્ઞાની બોલ્યા જ કરે, વઢ્યા કરે વારંવાર છતાં કાંઈ અસર ન થાય તો બધું પાણીમાં. ◆






## સદ્‌ભાવના યાત્રા

શ્રી નિલેશભાઈના માર્ગદર્શન અને પરમ પૂજ્ય પપ્પાજીની સહમતિ સહ આશીર્વાદથી આ વર્ષે ૩૦ ઓક્ટોબર ૨૦૧૫ થી ૨ નવેમ્બર ૨૦૧૫ RIYF દ્વારા youngsters ને અને ત્યારબાદ દિવાળી મંત્રમાળા માટે પરમ કૃપાળુ દેવ જે જે સ્થળે વિચર્યા છે (નડિયાદ, કાવિઠા, અગાસ, વવાણિયા, રાજકોટ, મોરબી અને જોડીયા) ત્યાં જવાનો સુવર્ણ અવસર મળ્યો. આ બધાની અમૂલ્ય યાદો ભૂલાય એવી નથી.

તા. ૩૦ ઓક્ટોબર ૨૦૧૫ સૌ પ્રથમ શ્રી આત્માસિદ્ધિની રચના ભૂમિ નડિયાદના દર્શન કરી બધાએ મળીને આત્મસિદ્ધિ ગાઈ. કળિયુગના જીવોને તારવા પ્રભુએ કૃપા કરી માત્ર દોઢ કલાકમાં ફક્ત ૧૪૨ગાથામાં આખો મોક્ષનો માર્ગ આપ્યો. તેના મર્મને સરળ ભાષામાં સમજાવવાવાળા પરમ પૂજ્ય પપ્પાજી મળતા આત્મસિદ્ધિનું મહાત્મ્ય વિશેષપણે સમજાઈ જાય છે.



નડિયાદથી કાવિઠા ગયા જ્યાં પરમ કૃપાળુ દેવ બે વખત નિવૃત્તિ અર્થે રોકાયા હતા. એક મકાનમાં પરમ કૃપાળુ દેવ મુમુક્ષુઓને સત્સંગનો લાભ આપતા અને થોડી દૂર બીજા મકાનમાં અંબાલાલભાઈ એમની સેવામાં રસોઈ બનાવતા. પરમ કૃપાળુ દેવના સત્સંગનો અક્ષરે અક્ષર અંબાલાલભાઈ બીજે દિવસે પણ ઉતારી શકતા. શું અદ્‌ભુત આત્માની શક્તિ! ગામની બહાર ઝાડ નીચે બેસી જ્યાં પરમ કૃપાળુ દેવ ધ્યાન કરતા તે સ્થળના પણ દર્શન કર્યા.

ત્યાર બાદ અમે શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ, અગાસ પહોંચ્યા. આ આશ્રમના નિમિત્તથી પરમ કૃપાળુ દેવ અને પ્રભુશ્રીજી અને બ્રહ્મચારીજીનો વિશેષ પરિચય થયો. ત્યાં ૯૫ વર્ષથી પળાતા આખા દિવસના ક્રમ પ્રત્યે મુમુક્ષુઓનું અનુશાસન અને દ્રઢતા ખૂબ સ્પર્શી ગઈ. સચિત્ર જીવન દર્શન અને અન્ય પુસ્તકોના લેખક શ્રી પારસભાઈ જૈનની વાતો સાંભળી થયું કે પ્રભુશ્રીજી સમર્થ પુરુષ હોવા છતાં પોતાના ગુણોને કેટલા શમાવતા. બ્રહ્મચારીજીમાં કવિત્વ શક્તિ હતી, ખરા અર્થે બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરતા ખૂબ સેવા અને આત્મઆરાધનાનો પ્રચંડ પુરુષાર્થ કરતા હતા.



અગાસથી વટામણ પ્રભુશ્રીજીના જન્મ સ્થળે ગયા. ત્યાં પૂજ્ય ગીરાબેન અને અન્ય મુમુક્ષુભાઈ બહેનોનો પ્રેમ ભર્યો આવકાર, ઉત્સાહ અને અત્યંત જુદી ભક્તિની રીતે સહુના હૃદયમાં અનોખી છાપ છોડી.

વટામણથી અમે સાયલા ગયા ત્યાં સત્સંગ-ભક્તિ થઈ. શ્રી રાજ સોભાગ મંડળ ઘણી social welfare activities કરે છે જેમ કે વિકલાંગો માટે શાળા, આંખ, ડેન્ટલ હૉસ્પિટલ – જેનો લાભ આજુબાજુના ઘણા ગામના લોકો લે છે.

ત્યાર બાદ પરમ કૃપાળુ દેવની જન્મભૂમિ વવાણિયા ગયા. પ્રત્યેક ભૂમિના વાઈબ્રેશન ખૂબ શાંતિ, આનંદ, સંસારના વિચારોને ભુલાવી અંતરંગ સાથે કનેક્ટ કરાવે એવા છે પણ વવાણિયાની તો વાત જ કંઈ ઓર છે. પરમ

કૃપાળુ દેવના ચિત્રપટને જોતાં જ ભાવ થયો...

**''થાઓ મારા નમન તમને દુઃખને કાપનારા,**
**થાઓ મારા નમન તમને ભૂમિ શોભાવનારા,**
**થાઓ મારા નમન તમને આપ દેવાધિદેવા,**
**થાઓ મારા નમન તમને સંસૃતિ કાળ જેવા.''**

ત્યાર બાદ બાવળના જે ઝાડ પર પરમ કૃપાળુ દેવને જાતિસ્મૃતિજ્ઞાન થયું તે સ્થળના દર્શન કરવા ગયા. એમની સ્કુલ જોઈ, કૃષ્ણ મંદિર જોયું જ્યાં તેઓ પેતાના દાદા સાથે જતાં; વળી તલાવડીઓ જ્યાં કૃપાળુદેવ ધ્યાન કરવા જતાં. જે ઉપાશ્રયમાં સાધ્વીજીને 'સૂયગડાંગ સૂત્ર' અને 'મોક્ષમાળા'ના અર્થ કૃપાળુદેવે સમજાવ્યા છે એના દર્શન થયા. આ પ્રત્યેક જગ્યામાં એક જાદુ હતું. એ પળોના વિચાર માત્રથી હૃદય પ્રફુલ્લિત થઈ જાય છે અને ફરી ફરી નિવૃત્તિ ક્ષેત્રે જઈ સાધના કરવાના ભાવ થાય છે.

Cherry on the cake જેવું હતું ભાવનાબેન, સ્વીટીબેન, પ્રિયાબેન, સંજુભાઈ અને જીતેનભાઈની સાથે, એમના અનુભવો, બધા યુવાનોને એમને નજીકથી જાણવાનો અનોખો અવસર.

## મંત્રમાળા યાત્રા

પૂજ્ય શ્રી પ્રેમાચાર્યજીના આશીર્વાદ - 'જેમ બને તેમ આત્મ ભાવમાં લીન રહેવું' સાથે અમારી યાત્રા મુંબઈથી રાજકોટ તરફ શરૂ થઈ. રાજકોટ જ્ઞાનમંદીરના 'ભક્તિના વીસ દોહરા' ગાતા સ્વદોષ દર્શન કરી દોષ રહીત થવા શ્રી સદ્‌ગુરુની ચરણસેવાની ભાવના ભાવી.

ત્યારબાદ 'શ્રીમદ રાજચંદ્ર સમાધિ ભવન' કે જ્યાં પરમ કૃપાળુ દેવે પવિત્ર દેહનો ત્યાગ કર્યો અને અંતિમ ૨૨ દિવસ જ્યાં સ્થિરતા કરી હતી તે નર્મદા મેન્સન ગયા. પરમ કૃપાળુ દેવે જે કોચ પર દેહ ત્યાગ કર્યો હતો તેના પર એમની પ્રતિકૃતિ એવી આબેહૂબ હતી જાણે સાક્ષાત્ ભગવાન સૂતા છે. અનંત સુખનું ધામ એવા મૂળ શુદ્ધ આત્મપદની પ્રાપ્તિની ભાવના ભાવી.



જેમ પૂજ્ય પપ્પાજી કહે છે એમ સમાધિ જીવન જીવીએ જેથી સમાધિ મરણ અવશ્ય થશે, જે અનાદિકાળના અસમાધિમરણને ટાળી અનંત અવ્યાબાધ સુખની પ્રાપ્તિ કરાવશે.

બીજે દિવસે સવારે આપણા સહુના વ્હાલા પરમ પૂજ્ય પપ્પાજીના જન્મસ્થળ જોડિયા ગયા. ઘરના ખૂણે ખૂણે ફર્યા અને બાળપણની પપ્પાજીની જે વાતો સાંભળી હતી એ પ્રસંગો મમળાવતા ગયા. ત્યારબાદ ત્યાં ભક્તિ અને ધૂન કરી, થોડીવાર ધ્યાન કર્યું.

જોડિયાથી નીકળી મોરબી તરફ રવાના થયા. જે બજારમાં પરમ કૃપાળુ દેવના માથા પર છત્રી ધરી ધારસીભાઈ ચાલ્યા હતા એ રસ્તે 'સહજાત્મ સ્વરૂપ'ની ધૂન બોલતા બોલતા 'મોક્ષમાળા' રચના સ્થળે પહોંચ્યા જ્યાં જિનેશ્વરની વાણી અને અમૂલ્ય તત્વ વિચાર પદ ભક્તિભાવે ગાયા. ત્યારબાદ મનસુખલાલ કીરતચંદ મહેતાના મકાને ગયા જ્યાં પરમ કૃપાળુ દેવ ઘણીવાર આવતા. ત્યાં પ્રભુ જે મોજા વાપરતા એમાના એકના દર્શન થયા જેના પરથી કૃપાળુ દેવની હાઈટનો અંદાજો આવ્યો. ત્યારબાદ પરમ કૃપાળુ દેવ ઝબકબા સાથે લગ્નગ્રંથિએ જોડાયા હતા એ મંદિરે, જેમ પ્રભુએ કર્મ કાપવા વ્યવહાર ધર્મ નિભાવ્યો એમ અમારો વ્યવહાર પણ એવો હજો કે પૂર્વ કર્મની નિર્જરા થાય, નવા બંધન ન થાય આવા ભાવ સાથે દિવાળીની મંત્રમાળા કરતા કરતા બસમાં મોરબીથી વવાણિયા પહોંચ્યા.

અહીનો ક્રમ સવારે ૪.૩૦ થી રાત્રે ૯.૩૦ સુધી નિત્યક્રમ, આલોચના, શ્રી આ. સિ., વાંચન, મંત્રમાળા, દેવવંદન, ભક્તિ વિગેરે એટલો સતત હતો કે જીવ પ્રમાદ કરવા ધારે તો પણ કરી ન શકે. 'ઉપયોગથી દરેક ક્ષણને કેવી રીતે ભરવી એ અંશે સમજાયું.' પરમ કૃપાળુ દેવ વિચર્યા હતા એ બધી જગ્યાઓ વવાણિયામાં જોઈ ભાવથી ભરાઈ ગયા. પરમ કૃપાળુ દેવનું ઘોડીયુ, ખુરશી, ટેબલ, એમના ઘરના ઓરીજીનલ બારી,બારણા વિગેરે જોયા અને ખાસ તો અંબાલાલ ભાઈએ દોરેલ પરમ કૃપાળુ દેવનું ચિત્રપટ જેના પર પરમ કૃપાળુ દેવની દ્રષ્ટિ પડી ગઈ હતી એના દર્શન કર્યા.

નવા વરસે બ્રહ્મ મહુર્તમાં મંત્રમાળા કરી, આખુ વરસ આવા શુભ ભાવમાં જાય એવી ભાવના ભાવી. મતાર્થિના દોષો ટાળી, આત્માર્થિના ગુણો કેળવી સાચુ મુમુક્ષુપણુ પ્રગટાવી છ પદની પ્રતીતિ અને અનુભવ થાય એવી ભાવના ભાવી.

યાત્રાનો બધાનો એક સરખો અનુભવ હતો. દરેક સ્થળે મુમુક્ષુઓએ ખૂબ પ્રેમ, વિનય, વાત્સલ્ય અને ઐક્યભાવે અમારી સગવડતા સાચવી. પ્રત્યેક સ્થળે ભક્તિની રીત ખૂબ ભિન્ન હતી પણ તે ભિન્નતામાં એક સમાનતા હતી; પરમ કૃપાળુ દેવની સાચા હૃદયની ભક્તિ, આત્માનો સાક્ષાત્કાર કરવો અને મોક્ષની પ્રાપ્તિ. ખૂબ આરાધના પૂર્વક આ દિવસો ક્યાં પૂરા થઈ ગયા એ ખ્યાલ જ ન આવ્યો.

આ જાત્રાથી પરમ કૃપાળુ દેવની અંતરંગથી ઓળખાણ કરવી જ છે એવી ઝૂરણા તીવ્ર થઈ, એ મળ્યા છે એ કેટલો મહાભાગ્ય છે. જે જે સ્થળે એ વિચર્યા છે ત્યાંના દર્શન માત્રથી આત્માને પુરુષાર્થ કરવાનો આટલો વેગ મળ્યો છે તો એમની અંતરંગ દશાની ઓળખાણ એ કેવી ધન્ય પળ હશે ! આ બધુ એમના સમીપ લઈ જનારા, લક્ષ સમજાવવાળા, મોક્ષનો માર્ગ, કૃપાળુ દેવના વચનોનું મર્મ સમજાવવાળા પરમ પૂજ્ય પપ્પાજીથી જ સંભવીત થયું છે. માટે ફરી ફરી...

**''અહો ! અહો ! શ્રી સદ્‌ગુરુ,**
**કરૂણાસિંધુ અપાર;**
**આ પામર પર પ્રભુ કર્યો,**
**અહો ! અહો ! ઉપકાર.'' ◆**











# કાર્તિક પૂર્ણિમા મહોત્સવની ઉજવણી

સંસ્થાના પ્રેરણાસ્તોત્ર અને ભગવાન મહાવીર સ્વામીના અંતેવાસી શિષ્ય પરમ કૃપાળુ દેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીના પરમ ભક્ત પૂજ્યશ્રી પ્રેમાચાર્યજી (પ.પૂ. પપ્પાજી) તથા પરમાર્થ સખા શ્રી નિલેશભાઈ મહેતાના સાનિધ્યમાં કોલકાતા સેન્ટર દ્વારા કાર્તિક પૂર્ણિમા મહોત્સવનું ભવ્ય આયોજન તા. ૨૦-૧૧-૨૦૧૫થી તા. ૨૨-૧૧-૨૦૧૫ દરમિયાન સંસ્થાના નવનિર્મિત મંદિર, કોલકાતા મધ્યે કરવામાં આવ્યું. મહોત્સવ અંતર્ગત સંસ્થાના મુમુક્ષુઓ દ્વારા વિવિધ પ્રકારના પરમાર્થિક અનુષ્ઠાનોનું આયોજન કરવામાં આવ્યું જેમાં કોલકાતા સેન્ટરના મુમુક્ષુઓ, મુંબઈથી પધારેલ ટ્રસ્ટીઓ તથા અન્ય સેન્ટરના મુમુક્ષુઓએ લાભ લીધો.

તા. ૨૦-૧૧-૨૦૧૫ના શુક્રવારે સવારે ૯.૩૦ કલાકે સંસ્થાના કોલકાતા સેન્ટરના પ્રમુખ શ્રી નિલેશભાઈ ગાંધીએ પોતાની ભાવવાહી શૈલીમાં સર્વેનું સ્વાગત કર્યું. પરમ કૃપાળુ દેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીના વચનામૃતજીના આધારે પૂજ્યશ્રી પ્રેમાચાર્યજીએ સર્વે મુમુક્ષુઓને પરમ સત્સંગ દ્વારા વૃત્તિઓના સંયમ પર પ્રકાશ પાડતા કહ્યું કે 'વૃત્તિઓ કન્ટ્રોલ કર્યા પછી કષાયો શાંત થવા જોઈએ.' અનંતકાળથી ધર્મનો




બોધ સાંભળ્યા છતાં જીવનું કલ્યાણ શા માટે નથી થયું ? તે પ્રશ્નના ઉત્તરૂપે કહ્યું કે 'પહેલાના ભવોમાં જીવે તીર્થંકરો પાસેથી ઘણું ઘણું સાંભળેલું છે, પણ તે સર્વમાં રસ ન હોવાને કારણે કલ્યાણ થયું નથી.' ધર્મ વિષયનો બોધ રસપૂર્વક અને ઉલ્લાસપૂર્વક સાંભળવો જોઈએ તો સાંભળનારનું કલ્યાણ થાય એ રહસ્ય અત્યંત સરળ અને માર્મિક ભાષામાં પ્રગટ કર્યું. કાર્તિક પૂર્ણિમા મહોત્સવના પ્રથમ ચરણના પરમ સત્સંગનું રસપાન કરતાં સર્વે મુમુક્ષુઓ ભાવવિભોર થઈ ઉઠ્યા. રાત્રે પૂજ્યશ્રી પ્રેમાચાર્યજીએ મુમુક્ષુઓને પરમ સત્સંગમાં કહ્યું કે 'પરમ કૃપાળુ દેવના વચનો હૃદયને સ્પર્શ થવા જ જોઈએ.' અમૂલ્ય એવો આ મનુષ્ય ભવ સત્ધર્મની આરાધના કરતાં સાર્થક ન કરી, સંસારમાં બેફામ રીતે વર્તી રહેલાં જીવોને સાવચેત કરતાં કહ્યું, 'મનુષ્ય જન્મ મહા મુશ્કેલીથી મળે છે, બેફામ રીતે વર્તીએ છીએ અને કર્મોના ઢગલે ઢગલા ભેગા કરીએ છીએ.' કર્મના ઉદયમાં વિપરીત સંજોગો સર્જાય ત્યારે આકુળ-વ્યાકુલ થતાં માનવીને સાંત્વનારૂપ સંદેશો આપતાં કહ્યું કે 'કર્મનું પણ આયુષ્ય હોય છે,' જે વચન ધીરજ અને સમતાપૂર્વક પ્રતિકુળ સંયોગોને સહન કરવાનું આત્મિક બળ આપે છે. અત્યંત સરળ અને તાત્વિક ભાષામાં સર્વે મુમુક્ષુઓને સત્ધર્મની આરાધના કરવામાં ઉપયોગી થઈ રહે એવી પુરુષાર્થની ઘણી રીતો બતાવી છે. પરમ સત્સંગ પૂર્ણ થયા બાદ પ્રશ્નોત્તરીમાં મુમુક્ષુઓની પરમાર્થિક વિકાસમાં બાધારૂપ થતી એવી શંકાઓનું સુંદર ઉદાહરણો આપી સમાધાન પણ કર્યું.

તા. ૨૧-૧૧-૨૦૧૫ શનિવાર સવારે પ્રેમાચાર્યજીએ વચનામૃતજી પત્રાંક ૬૩૦ પર જ્ઞાનાવર્ણીય, દર્શનાવર્ણીય તથા વેદનીયકર્મ વિશેની સુક્ષ્મ સમજણ આપી કોઈપણ બિમારીના સમયે શરીરમાં થતી અસહ્ય વેદનામાં આત્મિક પ્રદેશોમાં થતી ગતિવિધિ પર પ્રકાશ પાડતા કહ્યું કે 'જ્યાં વેદના હોય, ત્યાં આત્માના અમુક પ્રદેશો આકર્ષાઈને ભેગા થાય છે.' શરીરના કોઈ ભાગ સુન્ન થઈ જાય છે તેનું કારણ દર્શાવતા કહ્યું કે 'આત્માના જે પ્રદેશો પર આવરણ હોય એ પ્રદેશથી જ્ઞાનક્રિયા ન થઈ શકે; એ પ્રદેશોથી કર્મના પરમાણુંઓનો ક્ષય અથવા ઉપશમ થાય તો તે પ્રદેશમાં જ્ઞાનક્રિયા થઈ શકે.' સામાન્ય જીવને જ્ઞાન થવામાં ઈન્દ્રિયો આધારરૂપ છે પણ આત્મજ્ઞાન પછી 'આત્માનો વિકાસ થવાથી ઈન્દ્રિયોનું અવલંબન છૂટી જાય છે.'

સહચારી સંસ્થા 'રાજ ઈન્ટરનેશનલ યુથ ફોરમ'ના યુવાન મુમુક્ષુઓ દ્વારા ભગવાન મહાવીર સ્વામીના અંતેવાસી શિષ્ય પરમ કૃપાળુ દેવ ''શ્રીમદ રાજચંદ્રજીનું ઉત્તમ શિષ્યત્વ'' દર્શાવતા એક દિવસીય એક્ઝીબીશનનું ભવ્ય આયોજન, ભવનના બીજે માળે, ત્રીજે માળે અને ટેરેસ મધ્યે કરવામાં

આવ્યું જેનું ઉદ્‌ઘાટન પૂજ્યશ્રી પ્રેમાચાર્યજીના વરદ હસ્તે બપોરે ૧૨.૦૦ કલાકે કરવામાં આવ્યું અને ત્યારબાદ દર્શકોએ તેનો લાભ લીધો.

શ્રીમદ્‌ રાજચંદ્રજીના જીવન પર આધારિત એક વીડીયો મુવી બનાવવામાં આવી હતી જેનું પ્રસારણ મોટી સ્ક્રીન પર સતત કરવામાં આવ્યું હતું; તેમના જીવનના પ્રસંગો પર આધારિત નાની નાની લાઈવ સ્કીટ્‌સ રજૂ કરવામાં આવી જેમાં તેમના હૃદયમાં રહેલો પરમાર્થ વ્યવહારની ક્રિયાઓમાં ઝળકી રહ્યો છે તે બતાવવામાં આવ્યું.

વ્યક્તિગત મૂંઝવણના પરમાર્થિક ઉપાયરૂપ એક 'સ્પીરીચ્યુઅલ ક્લિનિક'નું પણ આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં કોઈપણ વ્યક્તિ નિખાલસપણે પોતાની મૂંઝવણ રજૂ કરી અને તેનો ઉપાય 'સ્પીરીચ્યુઅલ ડોક્ટર્સ' પાસેથી મેળવી શકે. ટેરેસમાં પરમાર્થિક રમત-ગમતના સ્ટોલ્સ રાખવામાં આવ્યા હતા.

પરમ કૃપાળુ દેવના ચિત્રપટ સાથે ફોટો સેશન પણ રાખવામાં આવ્યું હતું.

અંતે સર્વ પરમાર્થિક ક્રિયાઓના સારરૂપે 'ભગવાન મહાવીર ગ્રેટેસ્ટ સાઈન્ટીસ્ટ' દર્શાવતો એક રૂમ રાખવામાં આવ્યો હતો જેમાં એક મીરરમાં પોતાનો જ ચહેરો જોઈ એ સૂચન કરવામાં આવ્યું હતું કે 'જે બધુ જૂએ છે અને જાણે છે તેને જુઓ.' આ એક્ઝીબીશનને સફળ કરવામાં સંસ્થાના આશરે ૯૫ મુમુક્ષુઓ સાથે નિશિતભાઈ વોરા અને તેજબેન શેઠનું યોગદાન બહુમૂલ્ય રહ્યું હતું.

શનિવારે રાત્રે મુમુક્ષુઓના પરમાર્થિક સખા એવા શ્રી નિલેશભાઈ મહેતાએ સર્વેને વચનામૃતજી પત્રાંક ૨૪૭ પર પરમ સત્‌સંગનો લાભ આપ્યો જેમાં તેમણે પરમ કૃપાળુ દેવની ઉચ્ચ આત્મદશા વિશે થતી વ્યવહારની અવ્યવસ્થા પર વ્યવહારૂ ઉદાહરણોના માધ્યમે અત્યંત સરળ અને માર્મિક ભાષામાં પ્રકાશ પાડ્યો તથા પ્રત્યક્ષ માર્ગદર્શકરૂપ એવા આત્મજ્ઞાનીપુરુષ પ્રત્યે દૃઢ શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ એ આત્મજ્ઞાનનું મુખ્ય કારણ છે એ પણ સમજાવ્યું.

તા. ૨૨-૧૧-૨૦૧૫ના રવિવારે સવારે ૯.૦૦ કલાકે જૈનધર્મમાં શાશ્વત એવા નવકાર મહામંત્રના પૂજનનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. મુંબઈથી પધારેલ શ્રી સંજયભાઈ શાહ દ્વારા ભક્તિપદો અને નવકાર મહામંત્રના હાર્દરૂપ પંચપરમેષ્ઠિઓના ગુણોનું પૂજન કરવામાં આવ્યું.

પૂજન બાદ પૂજ્યશ્રી પ્રેમાચાર્યજીના વરદ હસ્તે નવકાર મહામંત્ર કંડારેલા એક સુશોભિત ચિત્રપટની સ્થાપના મંદિર મધ્યે કરવામાં આવી અને ત્યારબાદ મુમુક્ષુઓ દ્વારા સવા કરોડ નવકાર મહામંત્રના જાપનો પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો. આમ આ પૂજન દ્વારા સત્‌ધર્મની આરાધના કરી રહેલા મુમુક્ષુઓને પરમ કૃપાળુ દેવે નવકાર મહામંત્રના મહાત્મ્યને પ્રકાશ્યું છે તે બોધ સંપ્રાપ્ત થયો.

રવિવારે રાત્રે 'સ્પર્શ' દ્વારા ભક્તિનો અનેરો કાર્યક્રમ પ્રસ્તુત કરવામાં આવ્યો. 'સ્પર્શ'ના સર્વ કલાકારોએ પોતાના સુમધુર કંઠે પરમાત્માના ગુણોની અનુમોદના કરતા ભક્તિના અંતિમ ચરણમાં જ્યારે તેઓએ 'જોડે રહેજો રાજ' અને 'સનેડો' પ્રસ્તુત કર્યા ત્યારે સર્વે મુમુક્ષુઓ ભક્તિના રંગે રંગાઈ ઝૂમી ઉઠ્યા અને તાળીઓના તાલે તથા નૃત્ય સાથે પોતાના ઉલ્લાસભર્યા ભાવોને પ્રગટ કર્યો. આશરે ૧૦.૩૦ કલાકે ભક્તિરસનો આનંદ માણી સૌ છુટા પડ્યા.

પૂજ્યશ્રી પ્રેમાચાર્યજીની પ્રેરણાથી કોલકાતા સેન્ટરની વર્કિંગ કમિટિ દ્વારા આ 'કાર્તિક પૂર્ણિમા' મહોત્સવ સફળ રહ્યો. ◆



# સ્વ અર્થ થી શુભારંભ- ૨૦૧૫

વર્ષ દરમિયાન જેની કાગડોળે રાહ જોવાતી હોય એવો યંગસ્ટર્સનો મનપસંદ મહિનો એટલે ડિસેમ્બર મહિનો. કદાચ સમગ્ર વિશ્વના યુવાવર્ગ માટે પણ આ મહત્વનો મહિનો હોય છે, પરંતુ RIYFના યંગસ્ટર્સ માટે વધારે ખાસ એટલા માટે કે નવા વર્ષનું નવું પ્રભાત તેમને તેમના બેસ્ટ ફ્રેન્ડ, ફિલોસોફર અને ગાઈડ - પરમ પૂજ્ય પપ્પાજી અને પૂજ્યશ્રી નિલેશભાઈની હાજરીમાં વધાવવા મળે છે. સમગ્ર ભારતના જુદા જુદા શહેરોમાંથી આ શિબીર માટે લગભગ ૧૨૦ જેટલા યંગસ્ટર્સ (અમુક તો માર્ગમાં સાવ નવા) અનેરા ઉત્સાહ અને ઉમંગથી આવ્યા હતા.

શિબીરની શરૂઆત સહુથી મહત્વના પ્રશ્નથી થઈ કે શિબીરનું ઈમ્પોર્ટન્સ શું છે? આ કોન્સેપ્ટને ક્લીયર કરવા પાંચ વિવિધ ટોપીક પર યંગસ્ટર્સે સ્કીટ કરી જેનાથી પ્રેક્ટીકલી સમજણમાં વધારો થયો. આ વખતની શિબીરની થીમ ફેસ્ટીવલ હતી, જેમાં મહેંદી, હોળી, દશેરા, દિવાળી, કારતક પૂર્ણીમાં જેવા ફેસ્ટીવલ્સ પરમાર્થિક રીતે ઉજવવામાં આવ્યા.

શિબીરના સ્પીકર પ્રેમલભાઈ દોશી (યુ.એસ.એ.) એ ''સમકિતના પાંચ લક્ષણ'' વિષય ઉપર પીપીટી દ્વારા ખૂબ જ સાદી અને સરળ ભાષામાં સમજણ આપી વચનામૃતજી, નિત્યક્રમ અને શ્રી આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રની અમુક ગાથાઓ પર ફોકસ કર્યો. અઘરુ લાગતું ''સમકિત'' સરળતાથી કઈ રીતે પ્રાપ્ત થાય, પ્રાપ્ત કરી શકાય એ પ્રેમલભાઈએ ખૂબ પ્રેમળતાથી સમજાવ્યું. ફ્રી ટાઈમમાં જીજ્ઞાસુઓના પ્રશ્નોનું સમાધાન કરી માર્ગદર્શન પણ આપ્યું. તેમણે સેશનની શરૂઆત પૂજ્યશ્રીના વચન, ''જ્યાંથી જે વસ્તુ નથી સમજાતી ત્યાંથી જ આગળ વધાય છે'' થી કરી. સમકિત અને આપણી વચ્ચે માત્ર પાંચ પગથિયાની દૂરી છે; શમ, સંવેગ, નિર્વેગ, આસ્થા અને અનુકંપા ક્રમશઃ સમજાવ્યા. એક સેશન પંડિત ફુલચંદ શાસ્ત્રીજીનું પણ હતું. ૧૮ ભાષાઓનું જ્ઞાન ધરાવતા પંડિતજીએ આત્માનું શુદ્ધ સ્વરૂપ વિવિધ ઉદાહરણો દ્વારા સમજાવ્યું.

પ્રથમ દિવસની થીમ મહેંદી હતી જેમાં બધા યંગસ્ટરે 'રાજનામની મહેંદી' લગાડી પરમ પૂજ્ય પપ્પાજીને વિનંતીપૂર્વક કહ્યું કે, જ્યાં સુધી મોક્ષલક્ષ્મી સાથે લગ્ન નથી થતાં ત્યાં સુધી અમે અમારા મૂર્તિમાન મોક્ષ એવા રાજપ્રભુના નામની મહેંદી લગાવીશું. બીજે દિવસે દશેરાની થીમમાં રાવણ દહનના પ્રતિકરૂપે પોતાની અંદર બેઠેલા દોષરૂપી રાવણનું દહન કરવાનું હતું. બધાએ પોતાની નાનપણથી અત્યાર સુધી કરેલી ભૂલોને યાદ કરી, એમાંથી ઉપજેલા દોષો પૂજ્યશ્રીના ચરણકમળમાં અર્પણ કર્યા. બદલામાં અત્યંત કરૂણાવંત પૂજ્યશ્રીએ બધાને એક એક ગુણ આપ્યો. ત્રીજા દિવસે હોળીની થીમમાં આત્માની ૬ લેશ્યાની સમજણ આપવામાં આવી. ચોથા દિવસે દિવાળીની થીમમાં દરેક યંગસ્ટર્સે હાથમાં દીવો લઈ નિર્વાણ માર્ગ તરફ જવાની પ્રાર્થના સાથે પ્રતિજ્ઞા લીધી. ૩૧ ડિસેમ્બરના પૂજ્યશ્રી નિલેશભાઈની હાજરીમાં યંગસ્ટર્સે વિવિધ ભાવ વ્યક્ત કરતાં પર્ફોમન્સ આપ્યા.

શિબીરમાં પરમાર્થિક જાગૃતિ સાથે શારીરિક જાગૃતિ માટે પણ એક સેશન રાખવામાં આવ્યું હતું જેમાં ડૉ. શુભદા (ફિઝીયોથેરપીસ્ટ - જ્યુપિટર હૉસ્પિટલ, થાણે) અને ડૉ. પિન્કી થાપરે પરમાર્થ માટે દેહની સંભાળ કેટલી જરૂરી છે એ વિષયક ચર્ચા કરી.

અંતિમ દિવસે બધાએ પોતાનો અનુભવ શેર કરી, જ્ઞાનનો ભંડાર અને મૈત્રીની ભાવના લઈ ઘર તરફ પ્રયાણ કર્યું. ◆

# આણાએ ધમ્મો, આણાએ તવો

■ સંકલન : ડૉ. સુચિતા દોશી, મુંબઈ

'આણાએ ધમ્મો, આણાએ તવો' એ સૂત્રમાં પહેલાં લક્ષ આપ્યો છે, 'ધમ્મો' ધર્મ અર્થાત્ આત્મ સ્વરૂપમાં સ્થિત થવાનું. આ ઈચ્છિત સિદ્ધિ સ્વચ્છંદે કરવામાં આવે તો મળે નહીં, માટે 'આજ્ઞા' શબ્દનો ઉપયોગ શ્રી તીર્થંકર પ્રભુએ કર્યો છે.

આ લક્ષને - ધર્મને પોષણ આપવા, સિદ્ધ કરવા તપ (ચાર પ્રકારના) કહ્યા. તેનું પણ ફક્ત આજ્ઞાએ આરાધન કરતાં જ ઈચ્છિત ફળ મળે છે, સ્વસ્વરૂપમાં સ્થિરતા કરાવે છે માટે 'આણાએ તવો' કહ્યું શ્રી તીર્થંકર પ્રભુએ.

આમ આપણે અનંતકાળથી સંસારની ઈચ્છા રાખી, સંસારનું સર્જન કર્યું, હવે અંતરમાં સ્વસ્વરૂપમાં સ્થિર થવાની (મોક્ષની) ઈચ્છા જન્માવવાની છે. સંસારની ઈચ્છાનો અંત એજ તો સંસારનો અંત છે.

ઠાણાંગ સૂત્રમાં ચાર પ્રકારના ખાડા કહ્યાં છે.

**(૧) પેટનો ખાડોઃ** પેટ કાણી કોઠી છે, એમાં ગમે એટલું નાખવામાં આવે, થોડા સમય માટે પેટ ભરાય છે, પણ પાછું પેટ ખાલી થઈ જાય છે. દરરોજ પેટ ભરીને ખાવા છતાં એ ભૂખ્યું ને ભૂખ્યું. સવારે નાસ્તો કર્યો, બપોરે પાછી ભૂખ લાગે એટલે ભોજન કર્યું, પેટ ભરાયું પણ સાંજ ભોજન કર્યા બાદ બીજા દિવસે એ જ ચક્કર ચાલુ. આ રીતે પેટનો ખાડો સંપૂર્ણ ભરાતો નથી. સમયે સમયે ખાલી થઈ જાય છે.

**(૨) સ્મશાનનો ખાડોઃ** સ્મશાનમાં અત્યાર સુધી કેટલી ચિતા ખડકાવી! પણ ક્યારેય એમ નહીં થાય કે અહીં જગ્યા નથી. ગંગા નદીના કિનારે એક સ્થાન એવું છે જ્યાં ૧ મિનિટમાં ઓછામાં ઓછો ૧ મૃતદેહ આવે છે અને અગ્નિદાહ અપાય છે. આમ સ્મશાન કદી એમ નહીં કહે અહીં આવશો નહીં, જગ્યા નથી. અનેકને પોતાના સ્થાનમાં સમાવવા છતાં સ્મશાનનો ખાડો વણપુરાયેલો જ રહે છે.

**(૩) સમુદ્રનો ખાડોઃ** ગમે તેટલી અને ગમે તેવડી નદીઓ, દોડી - દોડી આવે છે અને સમુદ્રને સમર્પિત બને છે, છતાં પણ આ અગાધ ઊંડાણવાળો સમુદ્ર ક્યારેય ધરાતો જ નથી. નદીઓ પાણી વધતાં છલકાય છે, પૂર આવે છે, પણ સમુદ્ર ક્યારેય છલકાતો નથી. આ રીતે સમુદ્ર પાણીથી ધરાતો નથી.

**(૪) તૃષ્ણાનો ખાડોઃ** અગ્નિમાં ઈંધન નાખવાથી તૃપ્તિ થતી નથી, પરંતુ વિશેષ પ્રજ્વલિત થાય છે તેમ તૃષ્ણાની ગમે તેટલી ઈચ્છાપૂર્તિ કરવામાં આવે, પણ વિશેષ પ્રજ્વલિત બને છે. જેની તૃષ્ણા વિશાળ છે તે શ્રીમંત હોવા છતાં દરિદ્ર છે.

બે માસા જેટલું સોનું લેવાની ઈચ્છા રાખનાર કપિલ કેવલી, અડધું રાજ્ય મેળવવાની ઈચ્છા સુધી પહોંચી ગયા. જ્યારે ઈચ્છા રહિત બન્યા, સંતોષરૂપી અમૃતનું પાન કર્યું તો કેવળજ્ઞાનરૂપી લક્ષ્મી સામેથી આવીને વરી ગઈ.

જેમ કાંટો પગમાં વાગી ગયો હોય તો તેને કાઢવા

તીક્ષ્ણ ધારવાળું શસ્ત્ર (સોય વગેરે) જ ઉપયોગી બને, ઝેરથી ઝેરનો પ્રભાવ દૂર થાય, લોખંડની છીણીથી લોઢાની બેડીનું બંધન કપાય, તેમ મોક્ષની ઈચ્છા હૃદયમાં જન્મે ત્યારે જ સંસારની સર્વ ઈચ્છાઓનું શમન થાય છે.

આ સમજણ બરાબર ધ્યાનમાં લઈ આ ચારે ખાડા પૂરવા અનાદિકાળથી આપણે જે કર્યા કર્યું છે, જેને કારણે જન્મ મરણનું ચક્ર ચાલુ રહ્યું છે, તે ચક્ર બંધ કરવા આ સમ્યક્ સમજણ અમલમાં મુકશું. 'આણાએ ધમ્મો, આણાએ તવો'ની સમ્યક્ સમજણ પર ચિંતવન, મનન ચાલુ રાખશું અને આગળ વધતાં જઈશું.

જે શ્રોતા સમ્યગ્જ્ઞાન મેળવ્યા પછી હૃદયમાં ધારણ કરે છે, તે ધન્ય છે. શ્રોતાના ત્રણ ભેદ છે. (૧) માત્ર સાંભળવાવાળા (૨) બીજા માટે યાદ રાખવાવાળા (૩) યાદ રાખીને જીવનમાં ઉતારવાવાળા.

વ્યવહારમાં લાવવા માટે, આત્મોત્થાન માટે સાંભળવાવાળા શ્રોતા સાચા શ્રોતા છે. સ્મૃતિ મસ્તકનું કામ છે, પણ સાચો શ્રુત ફક્ત યાદ ન રાખતા, તેને ભાવમાં પરિણમિત કરે છે અને ભાવનું સ્થાન હૃદય છે આને સમજવા એક દ્રષ્ટાંત જોઈએ.

એક રાજા કલાપ્રેમી હતો. કલાની કદર કરવાના સ્વભાવવાળો હતો. દૂર દેશના રાજ્યે પણ આ રાજાની પ્રશંસા સાંભળી હતી. તેણે આ રાજાની તથા પ્રજાની બુદ્ધિ - કૌશલની કસોટી કરવાનું વિચાર્યું. એક કલાકાર પાસે ત્રણ એક સરખી પુતળી બનાવડાવી, તેના ઉપર ૧,૨,૩ એમ ક્રમાંક આપી, પોતાના અનુચર જોડે તે કલાપ્રેમી રાજાને મોકલે છે. સાથે સંદેશ મોકલે છે, આ ત્રણેય પૂતળીનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કરી જલ્દી મોકલો.

રાજસભામાં પૂતળીઓ આવે છે. લોકો કલાકારીગરીને જોઈ આશ્ચર્યચકિત બને છે. રાજા પણ પ્રભાવિત થાય છે. ત્રણે પૂતળીઓમાં અંશમાત્ર ફેરફાર નથી લાગતો.

રાજા વિચારે છે, 'આ પ્રતિમામાં કંઈને કંઈ ભેદ અવશ્ય છે.' એથી એનું મુલ્ય નક્કી થઈ શકતું નથી. જ્યારે મંત્રી, રાજ્યસભાના સદસ્યો પણ ભેદ નથી પારખી શકતા ત્યારે રાજા ચિંતિત બને છે. આ તો કસોટી થઈ હવે મૂલ્યાંકન કેવી રીતે કરવું ? ત્યારે એક કલાકાર આવે છે, જેણે ઘણા રાજપુરસ્કાર પ્રાપ્ત કર્યા હતા. તે આનું મૂલ્યાંકન કરવાની મંજૂરી માંગે છે. રાજા તેને સહર્ષ સ્વીકૃતિ આપે છે.

કલાકાર ચારે બાજુથી, ઝીણવટથી પૂતળીનું નિરીક્ષણ કરીને થોડી ક્ષણો પછી કહે છે, 'મહારાજા, આનું મૂલ્યાંકન થઈ ગયું. કલાકારનું સન્માન કરવા માટે પહેલી પૂતળીના ૧૦૦ રૂપિયા, બીજી પૂતળીનું મૂલ્ય છે ૧૦૦૦ રૂપિયા અને ત્રીજીનું ૧ લાખ રૂપિયા છે. ત્રીજી પૂતળીનું તો ૧,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા પણ ઓછું પડે.'

રાજા તેનું કારણ પૂછે છે. કલાકાર એક સળી હાથમાં લે છે. પહેલી પૂતળીના કાનમાં નાખે છે, તો બીજા કાનની આરપાર નીકળે છે. બીજી પૂતળીના કાનમાં નાખવાથી મોઢામાંથી બહાર નીકળે છે. ત્રીજી પૂતળીના કાનમાં નાખવાથી તે પેટમાં ઊતરી ગઈ, બહાર ન નીકળી. કલાકાર આ રીતે ત્રણેયનો ભેદ સમજાવે છે.

પહેલી પૂતળી સમાન જે શ્રોતા હોય છે તે ધર્મોપદેશ એક કાનથી સાંભળીને બીજા કાનથી કાઢી નાખે છે, અંશ માત્ર પણ યાદ રાખતા નથી. આવી વ્યક્તિનું કાંઈ મૂલ્ય નથી.

કેટલાક શ્રોતા ધર્મોપદેશ સાંભળીને, મોઢેથી વારંવાર વખાણ કરે છે. બીજાને ઉપદેશ આપે છે, પરંતુ જીવનમાં ઉતારતા નથી, તે બીજી પૂતળી સમાન છે.

ત્રીજી પૂતળી સમાન તે શ્રોતા છે, જે ધર્મોપદેશને સારી રીતે સાંભળે છે, સાંભળીને હૃદયમાં ધારણ કરે છે અને જીવનમાં ઉતારે છે. આ દ્રષ્ટિથી આ પૂતળીનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું છે.

આમ જે શ્રોતા હૃદયને શ્રી તીર્થંકરે કરેલા ભાવોથી ભાવિત રાખે છે, તે શ્રોતા શ્રેષ્ઠ છે.

આપણે કેવા બનવું છે, તે આપણે નક્કી કરવાનું છે.

(સંપૂર્ણ) ◆

# कारण-कार्य-विवेचन : एक अनुशीलन

■ **एक मुमुक्षु,** जबलपूर

जगत में विद्यमान विविध वस्तुएँ, उनके क्रिया कलाप आदि का समीचीन अवबोध कार्य - कारण प्ररुणपना के बिना संभव नहीं है। मानव जीवन का हर पहलू ही कार्य कारण की परिधि में अकालित होता हुआ लगता है। अपने स्वाभाविक, सांयोगिक आदि परिप्रेक्ष्य में प्रत्येक वस्तु कार्य कारण मीमांसा से मूल्यांकित होती है और उससे ही हमें उसका सत्यानुबोध सम्भव हो पाता है।

अन्धविश्वासों एवं कोरी कल्पनाओं से जनित अज्ञान का उत्मूलन भी कार्यकारण की सच्ची समझ से ही सम्भव है। सत्य - असत्य का विवेक, हित - अहित की समझ, शास्त्रोदभूत बुद्धि का परिक्षण, साम्प्रदायिक या धार्मिक आस्था का मूल्यांकन कर पाना कार्य-कारण की वास्तविक विवेचना से ही सम्भव हो पाता है। मुक्ति के मार्ग में जिन महत्वपूर्ण विषयों का सम्यक् परिज्ञान अत्यंत आवश्यक है, उनमें से कारण - कार्य व्यवस्था भी एक ऐसा महत्वपूर्ण विषय है, जिसके सम्यक्ज्ञान बिना परावलम्बन की द्रष्टि एवं वृत्ति समाप्त नहीं होती, स्वावलम्बन का भाव जाग्रत नहीं होता, मुक्ति के मार्ग का सम्यक पुरषार्थ भी स्फुरायमान नहीं होता है।

हर क्रिया के परिणाम अर्थात् भाव या कर्म को कार्य कहते है तथा क्रिया के होने में प्रेरकपने या स्वभावपने का जो हेतु होता हैं उसे कारण कहते हैं। क्रिया वस्तुओं में एवं उनके सांयोगिक स्वरुपों या पदार्थो में ही होती है, अवस्तु या काल्पनिक वस्तुओं में नहीं। अतः कार्य - कारण की विवेचना वस्तुमूलक ही होती है। प्रत्यक्ष या परोक्ष वस्तुओं की जानकारी तथा उनकी परिधि या मर्यादा आदि की स्वीकृति भी काल्पनिक न होकर वास्तविक ही होनी चाहिये, क्योंकि वास्तविक वस्तुओं की ही सयुक्तिक एवं यर्थाथमूलक विवेचना सम्भव होती है, जिसके होने पर ही हम कार्य कारण को यर्थाथतः समझ सकते है, अन्यथा विवादग्रस्त बुद्धि या परिणति से ही हमारा सामना होता रहेगा और कार्य-कारण की सही अवधारणा असम्भव हो जाएगी। सर्वसम्मत सत्य यह है कि कोई भी कार्य अकारण नहीं होता है। जगत का प्रत्येक पदार्थ परिणमनशील है। पदार्थो के इस परिणमन को पर्याय या कार्य कहते है। इस परिणमन को कर्म, अवस्था, हालत, दशा, परिणाम, परिणति आदि नामों से भी अभिहित किया जाता है। जो जिसके होने पर होता है और नहीं होने पर नहीं होता है, या जिसके बिना जो नियम से नहीं होता वह उसका कारण और दूसरा उसका कार्य होता है।

जैन दर्शन के अनुसार किसी भी वस्तु में जो भी कार्य परिणमता है, वह अपने गुणधर्म की योग्यता के अनुरुप ही परिणमित होता है, अन्यथा नहीं। यहाँ गुणो के स्वभावानुकूल परिणमन स्वरुप कार्योंमें अनेक गुण ही कारण हैं, जो गुणानुरुप सम्भवत्कार्यो में सत् ही रहते हैं तथा प्रत्येक कार्य भी अपने कारण में से तदनरुप ही प्रगट होता है। हर कार्य अपने कारण के

होने पर ही होता है और कारण के अभाव में कोई भी कार्य नहीं होता है।

**इस कारण को मूलतः दो भेदों में विभाजित किया है:**

(१) उपादान कारण

(२) निमित्त कारण

उपादान कारण स्वभावमूलक होता है।

निमित्त कारण सहकारमूलक होता है।

जो द्रव्य स्वयं कार्यरुप परिणमता है वह उपादान कारण होता है और उसमें जो सहायक होता है वह निमित कारण होता है।

कोई भी कार्य इन की उपेक्षा अर्थात इनकी अपेक्षा के बिना कतई नहीं होता है। किसी भी कार्य का उपादान कारण स्वक्रीय वस्तु में ही पाया जाता है, जबकी निमित्तकारण तो दूसरी वस्तुएँ भी होती है। प्रत्येक वस्तु में सदैव पाया जाने वाला स्वभाव अपने अपने कार्य का त्रैकालिक उपादान होता है, क्योंकि प्रत्येक कार्य में उसके अपने द्रव्यगत् या वस्तुगत - स्वभाव की ही अभिव्यक्ति होती है, तद्व्यतिरिक्त किसी अन्य द्रव्य के स्वभाव की नहीं।

स्वभावानुकूल इस अभिव्यक्ति में समानता होने पर भी प्रत्येक कार्य की अपनी कुछ विशेषताएँ भी होती है, जो अकारण नहीं मानी जा सकती है। पर्यायगत योग्यता को इसमें कारण माना गया है। इस प्रकार द्रव्यगत शाश्वत योग्यताओ को त्रैकालिक उपादान तथा पर्यायगत क्षणस्थायि योग्यताओ को क्षणिक उपादान की संज्ञा दी गई है।

यहाँ हम कह सकते है कि आत्मा में प्रादुर्भूत - प्रकट हुआ, उत्पन्न हुआ ज्ञान, सुख-दुःख, इच्छा आदि कार्य अपने अपने त्रैकालिक उपादान स्वरूप गुणो के परिणाम है। प्रत्येक क्षणवर्ती इन परिणामों की अपनी विशिष्ट - विशिष्ट पहचान भी है, क्योंकि प्रत्येक ज्ञान, सुख - दुःख, इच्छा आदि कार्यो की अपने अपने स्वभावानुकूल ज्ञान, सुख दुःख, इच्छा स्वरुप परिणति होने पर भी उन सब की अलग अलग सामर्थ्याभिव्यक्ति स्वरुप विशिष्टता पायी जाती है। जैसे प्रत्येक ज्ञान परिणाम ज्ञान रुप ही है, फिर भी प्रत्येक ज्ञान परिणाम में उसकी अपनी अर्हता भी है, जो उसको विशिष्ट कर देती है। स्पष्ट है कि वस्तु में सदैव विद्यमान रहने वाली वस्तुगत योग्यता ही त्रैकालिक उपादान है। इस योग्यता के अनुरुप ही वस्तु में अपनी पर्यायगत क्षणिक योग्यताओं का प्रस्फुरन - खिलना व्यक्त होना, प्रकट होना, भी प्रतिक्षण होता रहता है। वस्तुओं की यह पर्यायगत योग्यता ही क्षणिक उपादान कही जाती है। अतः उपादान का लक्षण इस प्रकार है जो पौर्वापर्य याने पूर्वापर के भाव अनुक्रम से - सिलासिले रुप से अपने आत्मा रुप को त्यागता भी है और नहीं भी त्यागता, तीनो कालों उस द्रव्य को उपादान कारण कहते है। पूर्व पयार्य से युक्त द्रव्य कारण भाव यानी उपादान कारण होता है और उत्तर पर्याय से युक्त वही द्रव्य कार्य होता है। इस तरह वस्तु के पूर्व और उत्तर परिणाम को लेकर तीनों ही कालो में प्रति समय कार्य - कारण भाव होता है।

आशय यह है कि वस्तु में प्रति समय उत्पाद - व्यय, घौव्य होते है, यही वस्तु का लक्षण है। ऐसा होने से प्रति समय प्रत्येक द्रव्य में पूर्व पर्याय का विनाश और उत्तर पर्याय का उत्पाद होता है। अतः तीनों कालों में प्रत्येक द्रव्य में कारण - कार्य की परम्परा बनी रहती है। पूर्व पर्याय विशिष्ट, द्रव्य का कार्य होता है। इस तरह प्रत्येक द्रव्य स्वयं ही अपना कारण और स्वयं ही अपना कार्य होता है। इस तरह निश्चय से कारण - कार्य में अभेद है। जो उत्पद्यमान है वह कार्य है और उसको उत्पन्न करने वाला निजात्म कारण है।

अतः पूर्वकाल भावी अवस्था को कारण और

उत्तरकाल भावी अवस्था को कार्य मानते है। इस प्रकार एक ही द्रव्य में कार्य शक्ति और कारणशक्ति के मानने में विरोध नहीं है।

इस तरह पूर्वावस्था कारण और उत्तरावस्था कार्य है तथा जो पूर्वावस्था का कार्य है वही उत्तरावस्था का कारण है। इस तरह एक ही द्रव्य में उपादानोपादेय भाव होता है भिन्न में नहीं होता।

उपादान का पूर्वाकार रुप से विनाश ही कार्य की उत्पत्ति है क्योंकि दोनो का हेतु एक है। अतः उपादान का क्षय ही आदेश का उत्पाद है – क्योंकि कार्य की उत्पत्ति और कारण का विनाश एक हेतुक है यह नियम है। इसका यह मतलब नहीं है कि उत्पाद और विनाश में सर्वथा अभेद है, क्योंकि उत्पति और विनाश का लक्षण भिन्न होने से उनमें भेद है। इस तरह कारण में कथाचित, संभवतः भेद और कथाचित अभेद है।

## उपादान की स्वतंत्रता

सिद्धान्त परिणम वस्तु का स्वभाव है और स्वभाव दूसरे की अपेक्षा नहीं करता। ज्ञान और आनंद आत्मा के स्वभाव है और स्वभाव पर की उपेक्षा नहीं करता। इसीलिए इन्द्रियों के बिना भी आत्मा के ज्ञान और आनंद होते है।

## निमित्त कारण

अब हम निमित्त कारण की ओर जाते हैं। जिसके संबंध में विवाद है। प्रत्यय (विश्वासमय द्रढ़ धारणा) कारण और निमित्त कारण को एकार्थक कहने से प्रतीत होता है कि लोक में और शास्त्र में कारण शब्द से निमित्त की ही प्रसिद्धी रही है।

यद्यपि उपादान ही कार्य रुप परिणित होता है, तथापि लोग मे जिनकी सहायता से वह कार्य रुप परिणित होता है, उनको ही कारण कि संज्ञा दी गई प्रतीत होती है। यह इसलिए कि लोक में निमित्त के बिना कार्य होता नहीं देखा जाता। यह ठीक है कि मिट्टी के बिना घड़ा नहीं बनता, किन्तु कुंभार बिना, मिट्टी के होते हुए भी घड़ा नहीं बनता। यह सब को दिखाई देता है, अतः लोगो की द्रष्टि में कारण शब्द निमित्त का पर्यायवाची मान लिया गया है, फलतः लोकद्रष्टि ही निमिताधीन हो गयी।

स्वनिमित्त : प्रत्येत द्रव्य में प्रति समय जो उत्पाद – व्यय ध्रौत्यरुप परिणमन होता है उसे स्वनिमित्तक और परानिमित्तक कहा है। इस तरह निमित्त के दो भेद हो जाते हैः (१) स्व (२) पर

इससे यह प्रकार होता है निमित्त केवल पर ही नहीं होता, स्व भी होता है।

वह स्व निमित्त है द्रव्य की अंतरंग शक्ति।

**परानिमित्त : निमित्त की चर्चा में उल्लेखनीय है कि छ द्रव्यो में से चार द्रव्य केवल निमित्तरुप है।**

(१) धर्म द्रव्य जीवो, पुद्गलों के चलने में निमित्त हैं।
(२) अधर्म द्रव्य उनके उहसे में निमित्त हैं।
(३) अवकाश द्रव्य सबके अवगाह में निमित्त हैं।
(४) काल द्रव्य सबके परिणमन में निमित्त हैं।

इसी तरह अवगाह शक्ति और परिणमन शक्ति भी सब में स्वभाविक है, परन्तु पर निमित्त भी आवश्यक है, उसके बिना वह स्वाभाविक शक्ति भी व्यक्त नहीं होती है।

जैसे स्वयं देखने में समर्थ नेत्र का दिपक उपकारक होता है, किन्तु दिपक नेत्र की देखने की शक्ति का चर्चा नहीं है। उसी प्रकार स्वयं ही गतिरुप और स्थितिरुप परिणम करनेवाले जीवों और पुद्गलों को धर्म अधर्म भी उपकारी है, गति स्थिति के कर्ता नहीं है। ***(...अपूर्ण)***

# છ આવશ્યક

*આપણા રોજિંદા જીવનમાં જ્યારે દેહમાં અશક્તિ વર્તાય ત્યારે ડોક્ટર પાસે જઈ શક્તિની કેપ્સ્યુલ લઈએ છીએ, જેથી ફરી પાછી સ્ફુર્તિનો અહેસાસ થાય છે. એવી જ રીતે પરમાર્થમાં જ્યારે પ્રમાદ વર્તાય ત્યારે જ્ઞાની આપણને પરમાર્થિક કેપ્સ્યુલ આપે છે, જેનાથી આપણી સૂતી ચેતના જાગૃત થાય છે.*

*(ગતાંકથી ચાલુ....)*

## આવશ્યક પાંચમું : કાયોત્સર્ગ

### કાયોત્સર્ગનો અર્થ

- કાયાનો ઉત્સર્ગ એટલે કાયોત્સર્ગ.
- કાયાને ભૂલીને દ્રઢચિત્તે કરવામાં આવતું ધ્યાન.
- તન અને મનને સ્થિર રાખીને આત્માનું ધ્યાન કરવું.

### વિધિ સૂચના

પ્રતિક્રમણ દ્વારા આલોચિત પાપ, અપરાધ અને અતિચાર દોષના નાશ અને કર્મક્ષય હેતુ હવે પ્રાયશ્ચિત રૂપે નીચે મુજબ બે પાઠ બોલવા.

૧. કાઉસગ્ગ/ લોગસ્સ પાઠ

- આ પાઠમાં ૨૪ તીર્થંકરોને વંદન કરેલા છે.

૨. ક્ષમાપના - હે ભગવાન ! હું બહુ ભૂલી ગયો...

## આવશ્યક છઠ્ઠું : પ્રત્યાખ્યાન

### પ્રત્યાખ્યાનનો અર્થ

- પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક રોજ કોઈ પણ ચીજવસ્તુનો ત્યાગ કરવો.
- ખાવાની પીવાની અથવા જે વસ્તુથી સ્વભાવ ભુલાતો હોય તેનો ત્યાગ કરવો.

### વિધિ સૂચના

- ભાવપ્રતિક્રમણ કરનાર દરેક મુમુક્ષુએ યથાશક્તિ ચોવિહાર કે તિવિહારનું ધારણા મુજબ પચ્ચખાણ લેવું.

છ આવશ્યકનો નિયતક્રમ પૂરો થતાં સામાયિક પાળવું.

**૧. સામાયિક સંપન્ન સૂત્ર**

- સામાયિક કરતી વખતે થયેલી ભૂલચૂકની ક્ષમાપના.

**૨. નમસ્કાર મંત્ર**

- નવકાર મંત્ર

**૩. ધર્મ મંગલ ચાર ભાવના**

- સંસારના સૌ પ્રાણીઓ, ગુરુજન, દુ:ખીયા અને દુશ્મન પ્રતિ મૈત્રી અને પ્રમોદ ભાવ રાખવાની ભાવના.

**૪. ચાર શરણા સ્તુતિ**

ચાર શરણાઓની સ્તુતિ

- અરિહા શરણં
- સિદ્ધા શરણં
- સાહૂ શરણં
- ધમ્મો શરણં

**૫. અંત મંગલ ભાવના**

''સુખધામ અનંત સુસંત ચહી, દિન રાત્ર રહે તદ્ધ્યાન મહીં;
પરશાંતિ અનંત સુધામય જે, પ્રણમું પદ તે વર તે જયતે.'' ◆

एक प्रेरणात्मक सत्य कथा

# श्री सिंह अणगार

महावीर प्रभु के एक अनुरागी शिष्य – सिंह अणगार एकांत निर्जन अरण्य में एक घटादार वटवृक्ष के नीचे ध्यान धर रहे थे। भगवान महावीर पर गोशाला ने तेजोलेश्या छोडी उसकी बात वहाँ पर दो पुरुष कर रहे थे।

एक पुरुष कह रहा था, 'भगवान पर गोशाले ने जब तेजोलेश्या छोडी तब उनके समर्थ शिष्य गोशाले को क्यों नहीं रोक सके?'

दूसरे ने उत्तर दिया, 'भगवान की आज्ञा थी, सब गोशाले से दूर रहे, फिर भी उसने तेजोलेश्या छोड़ी तब परमात्मा से प्रीति रखनेवाले दो अणगार सुनक्षत्र तथा सर्वानुभूति थमे न रहे। और गोशाले को अटकाने के लिए बीच में कूद पड़े लेकिन गोशाले की छोड़ी हुई तेजोलेश्या से दोनों जलकर मौत की भेंट चढ गये।'

अरर... घोर हत्या।

उस पापी दिन को ये दोनों पुरुष श्रावस्ती नगर में थे जब मिथ्या – द्वेषी गोशाले ने महावीर प्रभु पर तेजोलेश्या छोड़ी थी। लेकिन तेजोलेश्या परमात्मा की देह में प्रवेश करने के लिए समर्थ न थी। भगवान की प्रदक्षिणा देकर सीधी ही गोशाला की देह में फैल गई।

लेकिन इन तेजोलेश्या की गर्मी से भगवान के अंग अंग में जलन होने लगी। भगवान की रूप कांति थोड़ी सी कमजोर हो गई थी। सब भक्तगण इस आफत से हड़बड़ा गये थे।

सिंह अणगार वटवृक्ष के पीछे ध्यान धर रहे थे। उन्होंने यह वार्तालाप सुना। उन्हें इस भयंकर बात की जानकारी नहीं थी लेकिन इस बात को सुनकर उनके दिल में अपार पीड़ा हुई। अपनी कल्पनाशक्ति से परमात्मा की रोगग्रस्त देह को देखा। वे कांप उठे, मेरे नाथ...। आपकी देह में इतनी सारी पीड़ा? सिंह अणगार की आँख से अश्रुधाराएँ बहने लगी। थोड़ी देर के बाद अन्य दो मुसाफिर उसी वटवृक्ष के नीचे आकर बैठ गये। दोनों में एक वृद्ध था और एक बालक था। शायद पिता – पुत्र होंगे।

बालक वृद्ध को पूछ रहा था, 'हे पिताजी! भगवान पर गोशाले ने तेजोलेश्या छोड़ी। तेजोलेश्या से क्या होता है?'

वृद्ध कहता है, 'यदि यह तेजोलेश्या अन्य किसी पर छोड़ी गई होती तो वह तुरंत जलकर खाक हो जाता। लेकिन ये तो थे तीर्थंकर, इसलिये उनकी मृत्यु न हुई लेकिन..' इतना कहते हुए वृद्ध का हृदय भर आया। वह अधिक न बोल सका। बालकने कहा, 'पिताजी! अटक क्यों गये? बाद में क्या हुआ?'

'बेटा! भगवान को खून के दस्त हो रहे हैं।' इतना कहते हुए वृद्ध सिसक कर रो पड़ा।

पास खड़े सिंह अणगार दौडकर आये। वार्ता सुनकर उनके हृदय में भयंकर पीड़ा उमड़ पडी थी, अश्रुधाराएँ बह रही थी। उन्होंने पूछाः 'भाई! तत्पश्चात् क्या हुआ?'

'भगवान का निर्मल चन्द्रमा जैसा मुख तेजोलेश्या के ताप से श्याम हो गया। भगवान के पूरे शरीर पर पीड़ा हो रही है। इस गर्मी से प्रभु छः माह से अधिक नहीं जी सकेंगे।' वृद्ध इससे आगे कुछ नहीं कह

सका।

सिंह अणगार की पीड़ा बढ़ती गई। प्रभु यह सब कैसे सहन करते होंगे? अधिक से अधिक शोकसागर में वे डूबते गये। एक कोने में बैठकर वे करुणा रुदन करने लगे। उस वक्त सब रो रहे थे – गौतम स्वामी से लेकर प्रत्येक साधु की आँखे भर आई थी। चंदनबाला और दूसरे अन्य स्त्री – पुरुष – देव और दानव भी शोक छाया में गिर पड़े थे। सिंह अणगार तो ऐसे रोये कि चुप ही न हो सके। भगवान महावीर श्रावस्ति से विहार करके मिंढिक गाँव पधारे। वहाँ केवलज्ञान के प्रकाश में उन्होंने सिंह अणगार के आक्रंद से तड़पते हुए जीव को देखा। भगवान ने तुरंत गौतम स्वामी को बुलाकर सिंह अणगार को ले आने की आज्ञा दी। थोड़े ही समय में दो अणगारों ने सिंह अणगार को भगवान के चरणों में उपस्थित किये।

भगवान की पीड़ित देह नजर पड़ते ही उनकी पीड़ा बढ़ गई। वे नीचे बैठ गये। कंठ भर आया। आँखे सुज गई थी।

'सिंह!!!' मधुर वाणी से भगवान ने अणगार को नज़दीक बुलाया।

'प्रभु! आपको इतनी सारी पीड़ा!' रोते रोते उत्तर दिया।

प्रभु बोलेः 'सिंह लोगों के मुख से तूने सुना है न कि छः महिने में मेरी मृत्यु हो जायेगी।'

'हा प्रभु!'

'लेकिन वाकई ऐसा हो सकता है? तीर्थकर हंमेशा अपना आयुष्य पूर्ण करके ही निर्वाण पाते हैं। उनके आयुष्य को न कोई घटा सकता है, न कोई बढ़ा सकता है।'

'लेकिन प्रभु!' अणगार रोते रोते गिड़गिड़ाये, 'सकल संघ आपकी स्थिति देखकर व्यथित हो रहा है।'

'प्रभु! स्वयं के लिए नहीं तो हमारे मन की शांति के लिए आप औषध सेवन करिये। आपकी पीड़ा क्षणमात्र देखने के लिए मैं समर्थ नहीं हूँ।'

सिंह मुनि के ऐसे आग्रह से प्रभु ने कहाः 'इस गाँव में रेवती नामक श्राविका ने मेरे लिए कद्दू बीजोरे का कटाह पकाया है वह ले आ। तेरे आग्रह से वह कटाह मैं औषध के रूप में लूंगा जिससे तुम्हें धैर्य प्राप्त होगा।'

सिंह अणगार नाच उठे। उनका अंग अंग हर्ष से रोमांचित हो उठा। रेवती का ठिकाना ढूंढकर सिंह अणगार उसके आँगन में पधारे।

विनयपूर्वक रेवती ने वंदना की। हाथ जोड़कर पूछाः 'कहो भगवान! पधारने का कारण?' 'हे श्राविका! तूने भगवान के लिये जो औषध बनाया है वह नहीं परंतु जो तेरे स्वयं के लिये औषध बनाया है, उसकी हमे जरूरत है।'

रेवती आश्चर्यचकित होकर बोली, 'हे भगवान! कौन ऐसे दिव्यज्ञानी है जो इस गुप्त बात को जान गये।'

'सर्वज्ञ भगवान के सिवा अन्य कौन हो सकता है रेवती।'

रेवती ने आनंदपूर्वक वह औषध सिंह अणगार को अर्पण किया। और जैसे ही पात्र में औषध गिरा, देवों ने महादानम् महादानम् का दिव्यध्वनि किया।

सिंह अणगार त्वरित गति से भगवान के पास आये और भगवान को औषध का आहार कराया। अल्पकाल में भगवान की देह रोगमुक्त हो गई।

चतुर्विध संघ ने आनंद उत्सव मनाया, सिंह अणगार की आँखो से हर्ष के अश्रु की धारा बह रही थी और मुख भगवान के सामने मुस्कुरा रहा था। ◆

**सौजन्यः जिन शासन के चमकते हीरे**

Shree Raj Medical Centre

# 11th Mega Eye Camp

■ Dr. Harish Goshar &
Dr. Deepika Dalal



Shree Raj Medical Centre in their first association with the renowned Jupiter Netralaya (Jupiter Hospital, Thane) held its 11th Mega Eye Camp at the Shrimad Rajchandra Aatma Tatva Research Centre, Parli on Sunday, 10th January, 2016.

A large team of 2 Opthalmologists, 4 Optometrists, 3 Pathologists, 3 General Physicians, Research Centre Mumukshu Doctors and 25 Paramedics and Volunteers under the able guidance of Dr. Harish Goshar, Head, SRMC conducted the Camp successfully.

345 patients were examined for various eye ailments of which 160 were diagnosed for cataract, 5 for dacryocystomy, 1 for Pterygium and 1 for traumatic corneal injury. The surgeries and follow up treatment will be done at the Jupiter Hospital from 19th January to 15th April, 2016.

All these cases will be treated completely free of cost for the patients and at a World class state of the art surgical infrastructure. The SRMC takes pride in being able to deliver such a service to the lesser privileged population of villages in and around Parli and contribute their bit for their integration into main stream society.

The SRMC and the Trustees of SRATRC express their heartfelt gratitude to the Management, Doctors and staff from the Jupiter Hospital for a noble cause and making the 11th Eye Camp a resounding success.



# ENT CAMP



In its quest for providing varied and quality Medical services to the lesser privileged population in and around Parli, the Shree Raj Medical Centre on 13th December, 2015 organized a special ENT Camp at the Research Centre. The Camp was conducted by 2 ENT specialists, 2 Audiometrists and 14 volunteers.

In this Camp, 134 patients were examined for hearing and other problems, out of which 68 patients were given free medication, 53 patients were advised to use hearing aids and 13 patients were detected for undergoing surgery. These surgeries were to be carried out later in Mumbai.













Health to Happiness

# Festive Calorie Load

■ Utsavi Chheda, Mumbai

The grandeur of welcoming different gods and goddesses every festival is incomplete without an elaborate colorful line-up of sweets, fried and other calorie dense food; some calorie dense foods even considered being favourite ones of the gods or goddesses. Fast during festivals are broken with a joyful, plateful feasting there by balancing the depreciation of calories caused during the fast.

Traditional way of celebrating and eating festive related food is embedded within us. Festive mood sends conscience also on a vacation. It takes a lot of will power to overcome the constant craving to indulge. Though we all have the willpower, what is missing is the belief of its presence. A slip in diet leads to double hard work to get back in shape. Moderation and wise selection is the key to enjoy festive food and still keep the weighing scales in balance.

## SOME RECOMMENDATIONS:

- Don't stop exercising considering rest all the activities are on "a leave". Exercise helps in increasing the output of calories. Do not have a mindset that once you are back on diet, you will exercise twice of that you normally do. This will never really happen knowing how time constrained and lazy we are.
- Consider using low fat milk and less sugar or sugar substitutes for making sweets. Yes the taste of the product may get compromised but it is always better to compromise on taste than on your health. You heart and blood vessels will thank you for that.
- In spite of opting for the best quality of oil, quantity of its usage always has to be on the lower side. Fried food in small quantity can be eaten after one of the meals and not at every meal and not entirely as a meal.
- Do not consider your stomach to be a garbage bin where every morsel of food taken in your plate has to end up into your stomach considering that we are not supposed to waste food. Have a strict portion control so that even if you have a "cleaning the plate mentality" you still are within your calorie limit.
- While visiting a relative's house or a party, always go with stomach half filled so you aren't tempted with the delicious food served by the host.
- Avoid having aerated drinks as they are full of sugars. Try fruit juices with less sugar or lime water.

Current times, being calorie conscious, days spent are indulging in sugar free sweets and baked foods and nights are spent on alcohol and smoking. This is like fooling yourself by thinking you are very strict on calories and in the backdrop alcohol and smoke are harming you.

Most of the festivals spiritually signify the victory of light over darkness, knowledge over ignorance, good over evil and hope over despair. Let us in full consciousness win over cravings, gain true knowledge about health and overcome myths, choose healthy food over unhealthy and live a disease free happy life.

If you consider the above tips am sure your health will be smiling at you the next festival ♦

# MURDER PLOT

A long time ago in China, a girl named Li-Li got married and went to live with her husband and mother-in-law. In a very short time, Li-Li found that she couldn't get along with her mother-in-law at all. Their personalities were very different and Li-Li was angered by many of her mother-in-law's habits. In addition, she criticized Li-Li constantly.

Days passed days and weeks passed weeks. Li-Li and her mother-in-law never stopped arguing and fighting. But what made the situation even worse was that, according to ancient Chinese tradition, Li-Li had to bow to her mother-in-law and obey her every wish. All the anger and unhappiness in the house was causing the poor husband great distress.

Finally, Li-Li could not stand her mother-in-law's bad temper and dictatorship any longer, and she decided to do something about it.

Li-Li went to see her father's good friend, Mr. Huang, who sold herbs. She told him the situation and asked if he would give her some poison so that she could solve the problem once and for all. Mr. Huang thought for a while and finally said, "Li-Li, I will help you solve your problem, but you must





listen to me and obey what I tell you." Li-Li said, "Yes, Mr. Huang, I will do whatever you tell me to do." Mr. Huang went into the back room and returned in a few minutes with a package of herbs.

He told Li-Li, "You can't use a quick-acting poison to get rid of your mother-in-law, because that would cause people to become suspicious. Therefore, I have given you a number of herbs that will slowly build up poison in her body. Every other day prepare some delicious meal and put a little of these herbs in her serving. Now, in order to make sure that nobody suspects you when she dies, you must be very careful to act very friendly towards her. Don't argue with her, obey her every wish and treat her like a queen." Li-Li was so happy. She thanked Mr. Huang and hurried home to start her plot of murdering her mother-in-law.

Weeks went by, months went by and every other day, Li-Li served the specially treated food to her mother-in-law. She remembered what Mr. Huang had said about avoiding suspicion, so she controlled her temper, obeyed her mother-in-law and treated her like her own mother. After six months had passed, the whole household had changed. Li-Li had practiced controlling her temper so much that she found that she almost never got mad or upset. She hadn't had an argument in six months with her mother-in-law, who now seemed much kinder and easier to get along with.

The mother-in-law's attitude toward Li-Li changed and she began to love Li-Li like her own daughter. She kept telling friends and relatives that Li-Li was the best daughter-in-law one could ever find. Li-Li and her mother-in-law were now treating each other like a real mother and daughter. Li-Li's husband was very happy to see what was happening.

One day, Li-Li came to see Mr. Huang and asked for his help again. She said, "Mr. Huang, please help me to stop the poison from killing my mother-in-law! She's changed into such a nice woman and I love her like my own mother. I do not want her to die because of the poison I gave her."

Mr. Huang smiled and nodded his head. "Li-Li, there's nothing to worry about. I never gave you any poison. The herbs I gave you were vitamins to improve her health. The only poison was in your mind and your attitude toward her but that has been all washed away by the love which you gave to her."

Make a conscious choice to see the good qualities of the person in relationships, act it out, if necessary and gradually and surely let time heal relationships…Let's start making amends. No one has a promised tomorrow. Have a wonderful Life with no regrets! ◆

# आज्ञापालन की महिमा

भगवान श्रीकृष्णने सांदीपनि ऋषिसे विद्याध्ययन किया था। सांदीपनि उनके विद्यागुरु थे। सांदीपनि ऋषि जब बाल्यावस्थामें अपने गुरु के पास पढ़ते थे, तब उन्होंने गुरु की बहुत सेवा की थी। सभी विद्यार्थीयोंमें सांदीपनि की गुरुभक्ति विशेष थी।

एक बार गुरु के मनमें सांदीपनि की परीक्षा लेनेकी आयी। एक दिन विद्यार्थी बाहर गये हुए थे। गुरुका एक बालक था, जो वहाँ खेल रहा था। जब गुरुने विद्यार्थीयों को आते हुए देखा, तब उन्होंने अपने बालककी ओर संकेत करते हुए सांदीपनिसे कहा की इसको कुएँमें डाल दे। सांदीपनिने बालकको उठाकर कुएँमें डाल दिया। कुएँ का जल नजदीक ही था। विद्यार्थी उसमें कूदे और बालकको उठाकर ले आये। अब विद्यार्थी सांदीपनि को मारने लगे। सांदीपनिने उनकी मार सह ली, पर यह नहीं बोले कि गुरुजीने कहा था। गुरुजीने विद्यार्थीयों को रोका कि इसको मारो मत, तुम्हारा गुरुभाई है।



एक दिन की बात हे, विद्यार्थी कहीं से आ रहे थे। उनको आते देखकर गुरुजीने सांदीपनिसे कहा कि इस छप्परको आग लगा दे। सांदीपनिने चट आग लगा दी। विद्यार्थियों ने दौड़ कर आग बुझायी और सांदीपनि को मारने लगे कि गुरुजी के घरको जलाता है। सांदीपनि कुछ बोले नहीं, चुपचाप मार सहते रहे। गुरुजीने विद्यार्थियों को रोका।

सांदीपनि बहुत विशेष बुद्धिमान् भी नहीं थे और जड़ बुद्धि भी नहीं थे, मध्यम बुद्धिके थे। परंतु उनमें यह विशेषता थी कि गुरुजी जो आज्ञा देते थे, वे चट वह काम कर देते थे। श्रेष्ठ पुरुषों की सबसे बड़ी सेवा है – उनकी आज्ञाका पालन करना –'अग्या सम न सुसाहिब सेवा' (मानस अयोध्या – ३०१। २)। आज्ञा का पालन करनेसे उनकी शक्ति हमारे में आ जाती हैं । परन्तु वह शक्ति तब आती है, जब उनकी आज्ञा के अनुसार तत्काल काम कर दे। आज्ञा पालनमें जितनी देर करेंगे, उतनी ही शक्ति कम होती जायगी। इसलिये सांदीपनि अपने गुरु की आज्ञा (वचन) को नीचे नहीं गिरने देते थे अर्थात् उसपर विचार किये बिना तत्काल वह काम कर देते थे – 'आज्ञा गुरुणां ह्यविचारणीया' (रघु ० १४ । ४६)।

जब विद्याध्ययन समाप्त हुआ, तब विद्यार्थी अपने अपने घर चले गये। उनमें से कई अच्छे पण्डित बन गये। सांदीपनि भी चले गये। पीछे एक दिन गुरुमहाराज बहुत बीमार पड़ गये। उनकी बीमारी का समाचार सुनकर शिष्यलोग उनके दर्शनके लिये आये। गुरुजी के शरीर छोड़ने का समय आया तो उन्होंने अपने शिष्यों को वस्तुएँ दीं। उन्होंने किसी को पश्चपात्र दे दिया, किसीको आचमनी दे दी, किसी को पवित्री दे दी, किसी को आसन दे दिया, किसी को माला दे दी, किसीको गोमुखी दे दी, आदि आदि। शिष्यों ने उन वस्तुओं को बड़े आदरसे लिया कि गुरु महाराज की प्रसादी है। जब सांदीपनि गुरु के सामने आये तो गुरुजी चुप हो गये, फिर बोले कि बेटा ! तेरे को क्या दूँ? तेरे को देने योग्य कोई वस्तु मेरे पास नहीं है। तेरी जो गुरुभक्ति है, उसके समान मेरे पास कुछ नहीं है। परन्तु मैं तुझे आशीर्वाद देता हूँ कि त्रिलोकीनाथ भगवान तेरे शिष्य बनेंगे। बादमें इन्ही सांदीपनिके पास आकर भगवान श्री कृष्ण इनके शिष्य बने। ◆

# live your life before life becomes lifeless!

A boat is docked in a tiny Mexican fishing village. A tourist complimented the local fishermen on the quality of their fish and asked how long it took to catch them. "Not very long", they answered in unison. "Why didn't you stay out longer and catch more?" The fishermen explained that their small catches were sufficient to meet their needs and those of their families.

"But what do you do with the rest of your time?"

"We sleep late, fish a little, play with our children and take siestas with our wives. In the evenings, we go into the village to see our friends, have a few drinks, play the guitar and sing a few songs. We have a full life."

The tourist interrupted, "I have an MBA from Harvard and I can help you! You should start by fishing longer every day. You can then sell the extra fish you catch. With the extra revenue, you can buy a bigger boat."

"And after that?"

"With the extra money that the larger boat will bring, you can buy a second one and a third one and so on until you have an entire fleet of trawlers. Instead of selling your fish to



a middle man, you can then negotiate directly with the processing plants and maybe even open your own plant. You can then leave this little village and move to Mexico City, Los Angeles or even New York City ! From there you can direct your huge new enterprise."

"How long would that take?"

"Twenty, perhaps twenty-five years," replied the tourist.

"And after that?"

"Afterwards ? Well my friend, that's when it gets really interesting," answered the tourist, laughing. "When your business gets really big, you can start buying and selling stocks and make millions!"

"Millions? Really?

And after that?" asked the fishermen.

"After that you'll be able to retire, live in a tiny village near the coast, sleep late, play with your children, catch a few fish, take a siesta with your wife and spend your evenings drinking and enjoying with your friends."

"With all due respect sir, but that's exactly what we are doing now. So what's the point wasting twenty-five years?" asked the Mexicans.

***Know where you're going in life, you may already be there! Many times in life, money is not everything.***

***Live your life before life becomes lifeless.***

# How to empty and free the mind

Adi Sankara was walking through the market place with his disciples. They saw a man dragging a cow by a rope. Sankara told the man to wait and asked his disciples to surround them.

"I am going to teach you something" and continued...

"Tell me, who is bound to whom? Is the cow bound to this man or the man is bound to the cow?"

The disciples said without hesitation "Of course the cow is bound to the man! The man is the master. He is holding the rope. The cow has to follow him wherever he goes. The man is the master and the cow is the slave."

"Now watch this", said Sankara and took a pair of scissors from his bag and cut the rope.

The cow ran away from the master and the man ran after his cow. "Look, what is happening", said Sankara. "Do you see who the Master is? The cow is not at all interested in this man. The cow in fact, is trying to escape from this man.

This is the case with our MIND.

Like the cow, all the non-sense that we carry inside is not interested in us. WE ARE INTERESTED IN IT, we are keeping it together somehow or the other. We are going crazy trying to keep it all together under our control. The moment we lose interest in all the garbage filled in our head and the moment we understand the futility of it, it will start to disappear. Like the cow, it will escape and disappear."

***Feeling Free and Relaxed is a Choice!!!***

Tasty Bites

Mita Hemani

# Red Beans and Chick peas Salad



## SERVES 6

**INGREDIENTS (MAIN):**

Half cup each of chopped tomatoes, chopped cucumber, chopped capsicum, chopped red and yellow bell peppers, chopped cabbage, chopped iceberg, three fourth cup each of boiled rajma and boiled chole, two tbsp each of chopped parsley and chopped coriander.

**INGREDIENTS (DRESSING):**

One cup hung curd, half cup each of mayonnaise and thousand island dressing, one tbsp. mustard sauce and salt and pepper to taste.

**PROCESS:**

- Mix all dressing ingredients with a hard whipper to a smooth consistency;
- Mix dressing to the main ingredients before serving.

**GOLDEN RULE:**

Iceberg and cabbage are preferred crunchy for which soak them in ice water for half an hour beforehand.

Optional accompaniment: Accompanied by a bread bun, this salad can become a meal by itself.

# Home style Corn Soup

## SERVES 6

**INGREDIENTS:**

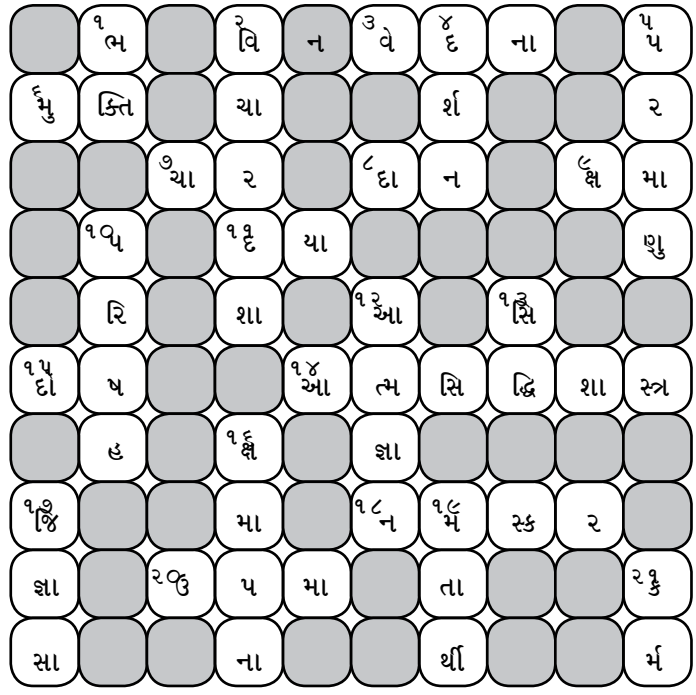
- 4 fresh whole corn grated
- 3 green chilies finely chopped
- 1½ cup milk
- Salt and pepper to taste

**PROCESS:**

Cook the corn and chilles in about 1 litre water in a pressure pan for 3 whistles. Remove lid, add milk, salt and pepper and bring to a boil before serving.



## તત્ત્વ ઉકેલ




### આડી ચાવીઓ :

૩) ..... એ દેહનો ધર્મ છે. (૩)

૬) સર્વ કર્મનો ક્ષય થવો તે ..... છે. (૨)

૭) પરિભ્રમણ કરવા માટે ..... ગતિ છે. (૨)

૮) જ્ઞાનનું..... ઉત્તમ છે. (૨)

૯) ..... એ મોક્ષનો ભવ્ય દરવાજો છે. (૨)

૧૪) .....માં છ યે દર્શન સમાય છે. (૬)

૧૫) કોઈનો ..... નથી અમે કર્મ બાંધ્યા માટે અમારો દોષ છે. (૨)

૧૮) અનન્ય શરણાનાં આપનાર એવા શ્રી સદ્‌ગુરુ દેવને અત્યંત ભક્તિથી ..... (૪)

૨૦) મતાર્થી જીવોને કદાગ્રહીની ..... આપી શકાય (૩)

### ઊભી ચાવીઓ :

૧) ..... થી અહંકાર મટે, સ્વચ્છંદ ટળે અને સીધે માર્ગે ચાલ્યું જવાય (૨)

૨) બે પ્રકારની દશા મુમુક્ષુજીવને વર્તે છે. એક ..... બીજી સ્થિતપ્રજ્ઞ દશા (૫)

૪) ..... એટલે આત્માની જેવી જોઈએ તેવી સાચી પ્રતિતિ (૩)

૫) પુદ્‌ગલના નાનામાં નાના ભાગને..... કહે છે (૪)

૧૦) દુઃખ સહન કરવામાં આવે અથવા પોતાની મેળે દુઃખ પડે તેને ..... કહે છે (૪)

૧૧) સ.પુ. ના આશ્રયે જ ..... થાય છે (૨)

૧૩) લબ્ધિ..... સાચી છે. તે અપેક્ષા વગરના મહાત્માને પ્રાપ્ત થાય છે. (૨)

૧૬) જો કર્મના ઉદયમાં એકરૂપ થઈ જવાય તો પછી તરત જ ..... કરી લેવી (૪)

૧૭) તમને જેવી જ્ઞાનની ..... છે તેવી ભક્તિની નથી. (૩)

૧૯) જે..... જીવ હોય તેને આત્મ જ્ઞાનનો લક્ષ થાય નહીં. (૩)

૨૧) આત્માના સ્વભાવને આવરણ કરે તેને જ્ઞાનીઓ.... કહે છે. (૨)

# A SCENE IN 2020




**Operator** : Hello, Pizza Hut!
**Customer** : Hello, can you please take my order?
**Operator** : Can I have your multipurpose Aadhar Card number first, Sir?
**Customer** : Yeah!
Hold on..... My number is 889861356102049998-45-54610
**Operator** : OK, you're Mr. Syed and you're calling from 155, 1st Cross, Panduranga Nagar, MG Road, Hyderabad. Your home number is 26490786, your office number is 22211379 and your mobile number is 9880088786. You are calling from you home number now.
**Customer (Astonished):** How did you get all my phone numbers?
**Operator** : We are connected to the system, Sir.
**Customer** : I wish to order your Seafood Pizza...
**Operator** : That's not a good idea, Sir.
**Customer** : How come?
**Operator** : According to your medical records, you have high blood pressure and even higher cholesterol level, Sir.
**Customer** : What?... What do you recommend then?
**Operator** : Try our Low Fat Hokkien Mee Pizza. You'll like it.
**Customer** : How do you know for sure?
**Operator** : You borrowed a book titled 'Popular Hokkien Dishes' from the National Library last week, Sir.
**Customer** : OK, I give up... Give me three family size ones then.
**Operator** : That should be enough for your family of 07, Sir. The total is Rs. 2,450.
**Customer** : Can I pay by credit card?
**Operator** : I'm afraid you have to pay us cash, Sir. Your credit card is over the limit and you owe your bank Rs. 1,51,758/- since October last year. That's not including the late payment charges on your housing loan, Sir.
**Customer** : I guess I have to run to the neighborhood ATM and withdraw some cash before your guy arrives.
**Operator** : You can't Sir. Based on the records, you've exhausted even your overdraft limit.
**Customer** : Never mind just send the pizzas, I'll have the cash ready. How long is it going to take anyway?
**Operator** : About 45 minutes Sir, but if you can't wait you can always come and collect it on your motorcycle.
**Customer** : What?
**Operator** : According to the details in the system, you own a motorcycle registration number 7786
**Customer** : "????" (hmmm.. these guys know my motorcycle number too!)
**Operator** : Is there anything else, Sir?
**Customer** : Nothing.! .. by the way... aren't you giving me that 3 free bottles of cola as advertised?
**Operator** : We normally would Sir, but based on your records, you're also diabetic... In the best interest of your health, we are holding this offer for you.
**Customer** : teri.....
**Operator** : Better mind your language Sir. Remember on 10th July 1986 you were imprisoned for 3 days and fined Rs.5,000/- for using abusive language against a policeman...?
**Customer faints...** aur banao Aadhaar Card ...

***WELCOME DIGITAL INDIA***

# FORTHCOMING EVENTS

| | | |
|---|---|---|
| 17 Jan 16 | Param Gyan Sabha | Mumbai |
| 23 to 24 Jan 16 | Dept. Head & Committee Members Shibir | SRATRC |
| 3 to 6 Feb 16 | Progressive Shibir - Ek Thi Chha Gunsthanak | SRATRC |
| 7 Feb 16 | Param Gyan Sabha | Mumbai |
| 12 to 14 Feb 16 | Spiritual Workshop - Anmol Bhakt Ratna | SRATRC |
| 13 to 15 Feb 16 | Valentine Shibir | Chennai |
| 20 to 21 Feb 16 | Divya Vichaar Pushp - 2 | SRATRC |
| 26 to 28 Feb 16 | Apno Se Apni Baat - Vitraag Vigyaan Ke Saath | SRATRC |
| 6 Mar 16 | Param Gyan Sabha | Mumbai |
| 11 to 13 Mar 16 | Readers' Forum | SRATRC |

Om Shree Prem Acharayaji's Satsang DAILY relay on **ARIHANT CHANNEL** at 9 am./11 pm
Om Shree Prem Acharayaji's Satsang is available live on
**www.vitraagvigyaan.org**

**PUBLISHED BY :** Spiritual Impressions Private Limited, 108-109, Runwal Commercial Complex, L.B.S. Marg, Opp. Nirmal Life Style, Mulund (W), Mumbai - 400080.
**PRINTED AT :** Jayant Printery, 352/54, Girgaum Road, Murlidhar Compd., Near Thakurdwar PO, Mumbai - 400002.
**EDITOR :** Dr. Meena Goshar.
**DESIGN :** Hari Creation - 9561437108

**CORRESPONDENCE ADDRESS**
**Spiritual Impressions Private Limited**
703, Sharda Chambers, 15, New Marine Lines, Mumbai 400020
Tel: +91 22 22060477 Email: info@simpl.in

# From Us... to You

- Current subscription amount is Rs. 300/-, valid for 6 bi-monthly issues (subject to change without notice). Subscription (new or renewal)
- Amount may be deposited by cheque in any branch of HDFC Bank, for credit of 'Spiritual Impressions Pvt.Ltd.' having Current A/c. no. 01432320011590 with Crawford Market, Mumbai
- Branch and payment details, with CORECT AND COMPLETE address, contact number and email id of subscriber, emailed to info@simpl.in to get an acknowledgement.Please allow 2 weeks for processing.
- Ananya Parivartan can be a wonderful gift and we will deliver the first issue to the recipient with a nice (personalized, if you so want) messageon your behalf. Simply, deposit the subscriptions in bank and email details of all recipients to info@simpl.in and let us do the rest.
- Timely delivery is 100% dependent on CORECT AND COMPLETE address. Please carefully check address label on the envelope in which you receive an issue and email required corrections/ additions to info@simpl.in
- Please register your email with us to get intimation of each dispatch as well as a timely reminder, when renewal becomes due so that you do not miss any issue.
- All despatch/ delivery/ subscription related may be emailed to info@simpl.in
- Articles/ contributions for publicationin Ananya Parivartan may be sent to - **SANJIV RAWELL** - srrawellco@yahoo.co.in / **MEENA GOSHAR** - mgoshar@yahoo.com

# For Subscription and Other Details Contact

| | | | |
|---|---|---|---|
| Ahmedabad | Ashitbhai Sanghavi | 08000323456 | ashitsanghvi@live.com |
| Anand | Amitbhai Shah | 09824081071 | pinami@yahoo.com |
| Bengaluru | Kiranben Sanghrajka | 09448906066 | kiranjs@yahoo.com |
| Chennai | Chandaben Doshi | 044 32974779 | daksha_cal@yahoo.com |
| Delhi | Keatanbhai Shah | 09958916680 | keatan.shah@gmail.com |
| Dhule | Dhirajlal P. Shah | 09423324822 | dpshah37@hotmail.com |
| Gadag | Virendrabhai Lodaya | 09448165256 | pushpacotton@gmail.com |
| Hubli | Anilji Ostwal | 09448453747 | anilostwal@yahoo.co.in |
| Hyderabad | Paras Vora | 09505278201 | parasvora9@hotmail.com |
| Jabalpur | Kirtibhai Savla | 09300103641 | sonacreation_jbp@yahoo.co.in |
| Jamshedpur | Dilipbhai Gandhi | 09334048224 | bhavingandhi85@hotmail.com |
| Kolkata | Manojbhai Desai | 09831270630 | manojdesai02111962@gmail.com |
| Mumbai | SIMPL Office | 022 25900121 | info@simpl.in |
| Pune | Rajen Hemani | 09819222403 | rajen.hemani@gmail.com |
| Rajkot | Yogenbhai Doshi | 09824429750 | yogen72@gmail.com |
| Vadodara | Priyaben Vashi | 09376238819 | priyavashi24@yahoo.com |

# SPONSORSHIP – GYAN DAAN

## For ANANYA PARIVARTAN

ANANYA PARIVARTAN is our organization's spiritual magazine aimed to spread the principles of Vitraag Vigyaan. Commercial advertisements are not accepted to respect spiritual sanctity. However, we offer several Gyan Daan opportunities to one and all. Sponsor an issue or a page on birthdays, anniversaries and other occasions and earn Punya. Gyan Daan is considered to be one of the best forms of Donation and it helps to shed off layers of ignorance from the Soul – Aatma.

| | |
|---|---|
| **Annual** | **: Rs. 4,01,000/- (For all 6 issues)** |
| **One Issue** | **: Rs. 67,000/-** |
| **Back Cover** | **: Rs. 11,000/-** |
| **Inside Front Cover** | **: Rs. 7,500/-** |
| **Inside Back Cover** | **: Rs. 6,000/-** |
| **Centre Spread** | **: Rs. 11,000/-** |

**FOR SPONSORSHIP, PLEASE CONTACT:**

| | |
|---|---|
| **Dr. Meena Goshar** | : 09819317038, mgoshar@gmail.com |
| **Sanjiv Rawell** | : 09820186548, sanjurawell@gmail.com |
| **Pratibha Chheda** | : 09324715450, pratibhachheda@yahoo.com |
| **Ami Shah** | : 09820833166, info@simpl.in |

**Spiritual Impressions Private Limited**
703, Sharda Chambers,
15, New Marine Lines, Mumbai 400020
Tel: +91 22 22060477 Email: info@simpl.in

# ANANYA PARIVARTAN

**SPIRITUAL IMPRESSIONS PVT. LTD**

703, Sharda chambers,15 New Marine Lines, Mumbai-400020

**Contact No:** 022-22060477 **Email:** info@simpl.in **website:** www.simpl.in

## Annual Subscription Form:

(Please fill the form in capital letters)

Name of the subscriber: _____

CorrespondenceAdds(Res/Off):_____

_____Landmark:_____

City:_____PinCode:_____State:_____Country:_____

Tel: (R)_____ (O)_____

Mobile: _____ E-mail: _____

Mode of payment: Cash / Cheque / DD No. _____ dated _____ Drawn on Bank _____ for **Rs. 300/- (Rupees Three Hundred only).**

Date: _____ Signature of the subscriber

*Cheque/DD (payable at Mumbai) to be drawn in favour of **'Spiritual Impressions Pvt. Ltd.'**

* Subscription form should be sent to the above address.







# SHREE RAJ MEDICAL CENTRE'S 11TH MEGA EYE CAMP AT PARLI

in association with

## JUPITER NETRALAYA

(Jupiter Hospital, Thane)

10th January, 2016











vitraag vigyaan

# Shrimad Rajchandra
## Aatma Tatva Research Centre


**Ashram**

Raj Nagar, Post Gothavade, Parli, Taluka Sudhagadh, Off Khopoli-Pali Road, Dist. Raigad - 410205

E-mail: researchcentre@rajchandrakp.org

Mobile : +91 98209 91486

Tel. : +91 2142 699091

**Head Office**

702, Sharda Chambers, 15 New Marine Lines, Mumbai - 400 020

Tel. : +91 22 2200 5767

E-mail : info@rajchandrakp.org

Helpline : +91 99200 19903 (Queries regarding Ashram, Satsang, Satsang Centres & Activities)